

Universiteterne har begrænsede frie midler og håber hvert år, at deres forskere er særligt dygtige ved forskningsrådenes uddelinger. Men rektor Linda Nielsen (tv.) og dekanerne - her ved KUs ved årsfesten i november - må konstatere, at mange af deres forskere søgte forgæves

Nej til fire ud af fem

Forskningsrådene melder om masseafslag på efterårets uddelinger

Mange forskere må se deres arbejde med at udforme ansøgninger i eftersommeren som mere eller mindre spildt. Der var nemlig mange flere ansøgere end der var penge, viser forskningsrådenes netop afsluttede efterårsuddeling:

- Det sundhedsvidenskabelige forskningsråd uddelte 110 mio. kroner, men havde ansøgninger på mere end det syvdobbelte beløb.
- Det humanistiske råd uddelte 100 mio., men havde ansøgninger på det seksdobbelte.
- Det samfundsvidenskabelige uddelte 40 mio., men havde ansøgninger på det femdobbelte.
- Det jordbrugs- og veterinære råd uddelte 82 mio. men havde ansøgninger på femdobbelte.
- Det naturvidenskabelige råd uddelte 88 mio. men havde ansøgninger på det tredobbelte.
- (Det teknisk-videnskabelige råd havde ikke færdiggjort sin uddeling ved redaktionens slutning d. 1. december).

Nye forskningsråd

Den netop gennemførte uddeling er den sidste under den gamle rådsstruktur. Efter 1. februar samles de seks nuværende råd i fem nye råd:

- Rådet for Kultur og Kommunikation
- Rådet for Natur og Univers
- Rådet for Samfund og Erhverv
- Rådet for Sundhed og Sygdom
- Rådet for Teknologi og Produktion.

Den største ændring er, at de nuværende tre råd for jordbrug, teknik og naturvidenskab fremover skal dækkes af to råd:

”Landbrugs- og fødevarereproduktion adskiller sig i dag på en række punkter ikke væsentligt fra andre former for industriel produktion. Et moderne landbrug er en højteknologisk virksomhed!”, forklarede formanden for Det Frie Forskningsråd **Nina Smidt**, da reorganiseringen blev annonceret i september.

Grænsedragningen mellem de to nye råd er sådan, at de aspekter af forskningen, der handler om at anvise metoder til løsninger vil ligge i Teknologi og Produktion, mens de mere erkendelsesmæssige kommer til at ligge i Natur og Univers”, forklarede

Større styring

Ovenover rådene skal Det Frie Forskningsråds bestyrelse koordinere. Rådet får myndighed til egenhændigt at foretage selvstændige satsninger: Der er for 2005 udpeget fire satsningsområder – visionære forskningsområder, unge talenter, internationalt samarbejde og forskningsformidling – som tilsammen får 180 mio. kr.

Den nye struktur er udtryk for en større styring, men Nina Smidt understregede, at kriterierne for uddeling fortsat alene skal være kvalitetskriterier.

Hvorledes bevillingsfordelingen vil blive mellem de enkelte råd er foreløbig uklart.

Erhvervs politik 3
Hvorfor hører lovforslaget om Højteknologifonden ikke under Erhvervsministeriet, spurgte Margrethe Vestager (Rad.) under lovbehandling

Om igen 4
Noget gik i fisk i Videnskabsministeriet, da man skulle udvælge højteknologiske netværk

Museer: Samlinger skranter 7
Regeringen satser på naturvidenskab, teknik og sundhed – men ikke al naturvidenskab er lige støtteværdig

Årets underviser på KU 9
Man skal ikke have sceneskræk, siger han

Universitetet: 'Anarki 10
- med fælles omstillingsbord', siger svensk etnograf om universitetskulturen.

Ny Galathea-ekspedition 12
- skal både forske og populærfremme. Men det bliver et dyrt projekt

Videnskabsjournalistik 14
'Journalister er gode til sprog, forskere er gode til at tænke', hedder det populært. Men det er alt for simpelt, siger erfaren journalist

At stikke snuden frem 16
Bramfrie forskere risikerer at blive personligt intimideret, hvis de vover at komme åbent frem med kritiske eller kontroversielle vurderinger

'Min ære ... 18
- den kan jeg ikke give dem, siger udenlandsk forsker, som kom så frygteligt i klemme på DTU.

MILJØBESKRIVELSE

Ph.d.-stipendiat: 3 gode råd 23
Sørg først og fremmest for at finde ud af at danse med din vejleder ...

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Simon Ekholm, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Thomas Bjerregaard Jensen,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. januar 2005

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32

Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:

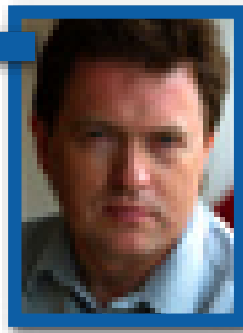
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor **MOGENS OVE MADSEN**,
fmd. for DJØF's UFO

Penge til Odense eller Oxford

Den danske universitetsverden bliver udsat for meget, senest et politisk *stand up comedy show* på Venstres landsmøde udført selveste statsministeren. Her sagde Anders Fogh Rasmussen blandt andet: "I og for sig er det underordnet, både samfundsmæssigt og for statskassen, om den studerende tager sin uddannelse i Odense eller i Oxford". Det var skåret over et tidligere hørt mantra: Man skal bare lade taxametertilskuddet følge den studerende!

Tjæ, det ville vel svare til, at vi bare flytter julehandlen fra Bilka over til Coop Danmark; Bilka skal såmænd nok være der til næste år. Men hvilke forudsætninger skal der være for, at Bilka er samme sted nogle måneder senere, hvis handlen pludselig bliver væk? Er det gratis at lade en butik/institution stå ubrugt i en periode?

Nej, det er ikke omkostningsfrit at lægge en teoretisk forestilling om et uddannelsesmarked ned over virkeligheden. Hvordan forestiller regeringen sig, at danske universiteter bare bliver stående, hvis de studerende tager deres taxametertilskud med til udlandet?

Eller som sidste skud på stammen: at regeringen nu lægger op til at fjerne de internationale samarbejdsrelationer, der ligger i, at studerende fra lande uden for EU/EØS, der kommer til Danmark skal betale fuld pris? Dette skal erstattes af en stipendieordning, der kun dækker en syvendedel af de studerende, der kommer til landet fra ikke-EØS lande. Og ikke nok med det! Der skævdes, således at det kun er visse naturvidenskabelige fag, der får tildelt stipendierne. Med denne model indskrænkes det internationale danske studiemiljø, idet studieophold i Danmark også er populære inden for samfundsvidenskab og humaniora!

Herved mistes en kompetence, der har været under opbygning i en del år – især hvis det gøres

så hårdhændet som der lægges op til med betalingsopkrævning allerede fra september 2005.

Anders Fogh Rasmussens *stand up comedy show* var uforpligtende markeringer, der ikke gav konkrete bud på, hvorledes regeringen forestiller sig, at der overhovedet skal ske en kvalificering på de danske universiteter til international konkurrence – især hvis man vil kæmpe med de allerbedste universiteter i verden, som det hedder i regeringens egen vision.

Er det virkelig blot politikken at fortsætte med at kræve produktivtetsforbedringer på de eksisterende uddannelser? Ved at dele små beløb ud til de uddannelser, der har den laveste gennemførelses-procent? Eller ved at give de studerende rådighedsret over taxametertilskuddet?

Næh – tværtimod må der ske en politisk anerkendelse af, at i en international universitetsverden præget af ulige konkurrence skal der både sættes på at tiltrække studerende og undervisere fra udlandet og samtidig give mulighed for, at en del universitetsansatte og danske studerende kan gives opholdsmulighed i udlandet. Der skal gives tid og ressourcer til, at de enkelte universiteter gives mulighed for at videreudvikle de bilaterale aftaler, man har taget fat på at etablere.

I dansk sammenhæng kan dette indebære, at de studerende gives reelle mulighed for at få mindst et semester i udlandet og/eller får mulighed for ophold på en sommerskole. Alternativt bør der gives mulighed for, at danske studerende, der af forskellige grunde ikke kan tage til udlandet, får mulighed for at færdes i det lokale, internationale studiemiljø på deres eget universitet.

Det er derfor ikke ligegyldigt – samfundsmæssigt eller for statskassen – hvorledes internationaliseringen af det danske uddannelsesmiljø skal gribes an.

“Verdens mest iderige samfund ...

“Forskning og udvikling skal have topprioritet i de kommende år. Vi skal være et af verdens mest iderige samfund. Vi skal sætte et ambitiøst mål. Vi skal sætte det mål, at vi i 2010 er blandt de førende i Europa, når det gælder satsning på forskning og udvikling. Og lad os helt præcist sætte det mål, at vi i 2010 bruger ressourcer i det danske samfund, der er mere end tre pct. af landets produktion, når vi lægger den offentlige og den private indsats sammen. At vi tilsammen bruger mere end tre pct. af landets produktion på forskning og udvikling. Det vil bringe os blandt de allerforreste i Europa, når det gælder om at skabe nye ideer. Vi har taget det første skridt med Højteknologifonden, som vi bygger op til 16 mia. kr. Men jeg tør ikke udelukke, at vi vil sætte endnu flere penge i den”.

*Statsminister Anders Fogh Rasmussen
på Venstres landsmøde d. 21.11*

L2: Erhvervspolitik

- mere end forskningspolitik, fortæller Folketingets lovbehandling af Højteknologifonden

”Forskningspolitik og erhvervspolitik er, som jeg ser det, ikke modsætninger i et moderne højteknologisk samfund. Det er Højteknologifonden efter min mening et godt eksempel på”, siger videnskabsminister **Helge Sander**.

Med Højteknologifonden, der skal støtte forskning og innovation med åbenbare erhvervmæssige potentialer, har regeringen taget et nyt skridt mod at *erhvervsrette* de offentlige forskningspenge. Det første skridt var at få erhvervsfolk ind i universiteternes ledelser. Det næste var at oprette det strategiske forskningsråd. Og nu kommer så Højteknologifonden, der i nogle aspekter er mere erhvervspolitik end forskningspolitik, ifølge Helge Sanders vision.

Mens nogle af de andre initiativer er gennemført med bred støtte i Folketinget, så må regeringen dog gå solo sammen med støttepartiet Dansk Folkeparti i denne sag. Oppositionen – S, R, SF, Enhedslisten – er imod lovforslaget (Videnskabsudvalget afgiver betænkning d. 8. dec.).

Regering styrer

Margrethe Vestager (Rad.) undrede sig ved Folketingets 1. behandling over, at lovforslaget ikke hørte under Erhvervsministerens område, for fonden skal uddele penge ”til åbenbare erhvervmæssige potentialer”. Regeringen har selv udpeget **nanoteknologi, bioteknologi samt informations- og kommuni-**

kationsteknologi, mens fx humaniora eller samfundsvidenskab kun kommer på tale, hvis de indgår i krydsfeltet med de andre.

Regeringen anfører, at de udvalgte satsningsområder er fundet i ”en dialog med erhvervslivet og forskningsverdenen for at kortlægge Danmarks styrker og muligheder inden for de tre teknologiområder. Dialogen har bekræftet, at den nye fond bør fokusere og prioritere sin støtte”, hed det i lovbehandlingens – uden at det dog fremgik, *hvem dialogen var gennemført med.*

Denne uklare dialogproces forlænger regeringen ind i styringen af fonden. Det bliver nemlig Videnskabsministeren, som suverænt udpeger bestyrelsens formand og dens medlemmer. I bestyrelsen skal formanden og fem medlemmer komme for erhvervslivet.

Ikke bare forskning

I praksis vil fonden kunne fungere som direkte erhvervsstøtte til virksomheder, ikke mindst fordi loven skal tilskynde, at offentlige aktører samarbejder om konkrete projekter. Fondens kan også stille krav om medfinansiering, uden at parterne dog behøver at bidrage med en ligelig andel. Fondens kan også stille krav om senere ”indlejring” af aktiviteterne, når fondsstøtten bortfalder – men indlejningsforpligtelsen gælder i praksis kun de offentlige institutioner (fx universiteter og sektorforskningsinstitutioner) og ikke de private.

Og de offentlige penge skal ikke bare gå til forskning, de kan også gå til innovation (aktiviteter der har som mål at introducere nye eller væsentligt forbedrede produkter, eller processer i virksomheder o.lign.). Også små og mellemstore firmaer uden særlig forskningsaktivitet skal kunne få støtte:

”Fonden vil ikke kun være til gavn for virksomheder forskningsaktiviteter, men også for virksomheder med innovationsaktiviteter, som tilfældet er med en del små og mellemstore virksomheder”, forklarede Videnskabsministeren.

Uklar finansiering

Regeringen og Dansk Folkeparti har aftalt, at fonden i 2005 får 200 mio. kroner at arbejde med, og herunder skal dækkes sekretariatsbistand.

Det var oprindeligt planen, at fonden skulle finansieres ved salg af statsaktiver som Post-Danmark. Men nu skal grundkapitalen på 3 mia. kroner i 2005 skaffes ved ”omlægning af statslige aktiver”, fortæller videnskabsminister Sander kryptisk. Og så fortæller han, at Dansk Folkeparti har lovet, at der indskydes 2 mia. årligt i fonden indtil 2012 – hvor grundkapitalen vil være ”mindst 16 mia. kroner”.

jø

Se lovbehandlingens af L2 på www.folketinget.dk - Videnskabsudvalgets udvalgsbilag

Om igen

- da Videnskabsministeriet frasorterede million-ansøgninger på forhånd, så det besluttende råd slet ikke fik ansøgningerne forelagt

Det gik noget i fisk for ministeriet, da man skulle håndtere et EU-udbud om højteknologiske netværk. Først var interessenterne igennem en bureaukratisk prækvalifikation, så blev nogle udvalgt til anden runde og derefter diskvalificeret på nogle *teknikaliteter*. Fem projekter blev udvalgt og indstillet af ministeriet til bevillinger for det besluttende råd – Rådet for Teknologi og Innovation. Men de forhånds-frasorterede – bl.a. et fra KU - blev rasende og klagede, fordi de oplevede, at deres ansøgning i den lukkede og uigennemsigtige beslutningsprocedure ikke blev behandlet *fagligt*, derimod *formalistisk*.

Ministeriet måtte give klagerne en ny chance for at redegøre for det formelle problem (der handlede om, at de ikke havde budgetteret efter reglerne for indtægtsdækket virksomhed). Og det gjorde to af dem åbenbart så godt, at de også fik penge.

Ministeriet: Ikke formalisme, bare regler

Det var et attraktivt opslag. De vindende projekter kunne se frem til en samlet bevilling på 6-8 mio. kroner over fire år (Initiativet har 20 mio. kroner til uddeling årligt i de næste fire år).

Efter prækvalifikationen blev 20 indbudt til at gå videre. Efter ministeriets indstilling udvalgte Rådet fem, men det skabte furor blandt de afviste. De forstod ikke ministeriets kriterier for frasortering.

Bagefter beklager især de forhåndsafviste sig over en meget lukket procedure. Kontorchef **Merete Reuss** benægter, at de faglige kriterier er kørt over på basis af nogle formalistiske, embedsmands-kriterier:

”Forskningsstyrelsen foretager også en formel vurdering af indkomne forskningsansøgninger. Dette udbud handlede om ’innovation’ og det hører under ’Rådet for Teknologi og Innovation’, som ministeriet agerer sekretariat for og dermed forbeholder sagerne”, forklarer Reuss. ”Men denne sag kompliceredes af, at den skulle behandles efter EUs udbudsreglers tre krav: At

der var privat deltagelse, en vis medfinansiering og så skulle udgifterne opgøres efter reglerne om indtægtsdækket virksomhed”.

Forskningsekspert: Når bureaukratiet tager over

Det danske forskningssystem roser sig normalt af, at man behandler ansøgninger ud fra faglige og ikke formalistiske kriterier. Men i udlandet og i EU er en omvendt procedure ikke så usædvanlig, forklarer en forskningsekspert:

”Jeg kender eksempler fra udlandet, hvor det sker på den måde. Det kan være på teknologitunge områder, hvor det formelt sker af konkurrencemæssige hensyn til private virksomheder. Hvis kriterier er meldt klart ud, så er der jo ikke noget problem i ’en screening’. Her kan der være praktiske grunde til at bureaukratiet tager over. Men det bør kun ske i særlige tilfælde”, forklarer **lektor Hanne Foss Hansen**.

”Jeg kender ikke den konkrete sag, men sådan en procedure bør være en undtagelse. Med en sådan (lukket) procedure bliver det vanskeligt at gennemskue, hvilke kriterier, der har været anvendt. Det er således også muligt, at ikke-faglige kriterier får en større vægtning end det ville ske i en traditionel vurdering i det traditionelle forskningssystem”.

Mundtligt orienteret

En ansøger beklager sig over, at man blev orienteret telefonisk om tilsagn / afslag. Nogle af de afviste fik at vide, at de ikke havde overholdt kravet om ”budgettering efter reglerne om indtægtsdækket virksomhed”. Men ministeriet gav aldrig en fyldestgørende, skriftlig begrundelse på, hvorfor de blev frasorteret.

Hertil siger Hanne Foss Hansen: ”Det var da en usædvanlig og ukyndig procedure. Normalt skal man have en skriftlig tilkendegivelse og begrundelse, jf. forvaltningsloven. At ministeriet melder svar ud pr. telefon kan tolkes som forvaltningsmæssig uduelighed kombineret med travlhed. En anden

forklaring kunne være, at der gik politik i det, så ministeriet var mere uforpligtet ved ikke at binde sig op på skriftlige afslag”.

Fra ministeriet siger kontorchefen, at ansøgerne blev orienteret via ministeriets skriftlige uddybning af kriterierne for frasorteringen. Hun benægter, at der bag den telefoniske orientering lå, at ministeriet lugtede, *at der var problemer i sagsbehandlingen eller at der var gået politik i sagen?*

”Nej. Begrundelsen for den telefoniske udmelding var, at vi blev rykket af ansøgerne, så det var en service. Men næste gang gør vi det ikke på den måde, men melder skriftligt ud, så det ikke kan misforstås.”

Sanders valgkreds?

Proceduren var meget lukket, og FORSKERforum kan efterfølgende ikke få aktsindsigt i, hvem der søgte og i Videnskabsministeriets bedømmelse. Den lukkede procedure kunne give anledning til konspirationsteorier om regionalpolitik ad bagdøren: *Fik et Aalborg-projekt fik penge, fordi det er Sanders valgkreds?*

”Altså, ministeren blev kun orienteret om status i sagen. Han fik ikke sagen lagt op til afgørelse”, svarer kontorchefen.

Hvad vil ministeriet gøre anderledes næste gang?

”Vi vil gerne skabe et konstruktivt samarbejde mellem offentlige og private aktører, og normalt har vi en proces med god dialog med ansøgerne i ansøgnings-sager. Men det er vanskeligt inden for reglerne om EU-udbud. Så jeg ville nok ønske, at vi ikke skal gøre det som EU-udbud igen, for det foregår meget stift og lukket”.

jø

Se pressemeddelelse fra 25. nov. om netværket på www.vtu.dk

Universitet mere opslidende

Fra det private til universitetet: Molekylærbiolog Søren Kjærulff er vendt tilbage efter fem år i det private. Forskningsfriheden er større, men tidsbestemte stillinger gør udfoldelsesmulighederne begrænsede. Og så kunne forskningen koordineres bedre

Det bedste ved at være ansat i det private erhvervsliv?

”At være fastansat, have fast arbejdstid, bedre løn og mere hjælp i hverdagen. Du skal ikke være selvhjulpnen med for eksempel IT, det hele kører og klapper. Og der er masser af personalegoder i hverdagen: Kantine, fester og ture. Der er en verden til forskel,” siger **Søren Kjærulff**, der efter fem år i to private virksomheder i 2003 kom tilbage til Institut for Molekylærbiologi på KU.

Og det værste?

”Forskningsfriheden er ikke så stor, man er meget tilknyttet specifikke projekter. Og man får ikke publiceret særligt meget, og dermed kvalificeret sig, for forskningen er ikke så akademisk relevant.”

Det sidste blev i 2003 udslagsgivende for forskeren. Nysgerrigheden efter egne projekter og flere forskningsresultater drev Søren Kjærulff tilbage til det institut, hvorfra han i 1997 afsluttede sin Ph.D. I dag har han i halvandet år været ansat i tidsbegrænsede stillinger i et år ad gangen. Forskningsfriheden har levet op til forventningerne og nysgerrigheden bliver styret. Men de tidsbegrænsede stillinger er det største problem for at få ordentlige resultater:

”Problemet er, at jeg ikke kan gå ind og lave nogle mere visionære, langsigtede projekter, for det er der ikke tid til. Jeg skal publicere for at kvalificere mig, og det betyder, at man skal satse på det sikre. Det er selvfølgelig irriterende, men set i forhold til det private er der stadig stor frihed.”

Ingen ville læse artikler

Søren Kjærulff blev ansat i et større dansk firma, da han var færdig som Ph.D. I begyndelsen havde han relativt frie hænder, men efter en fyringsrunde blev friheden begrænset. Og virksomhedens størrelse virkede også hæmmende på forskningslysten:

”Der var meget langt fra forskningsgruppen op til bestyrelsen og direktøren. Det virkede som om, den øverste ledelse stort set ikke interesserede sig for forskningen. Så der var meget langt fra en idé til godkendelse - hvis projektet overhovedet blev godkendt,” fortæller han.

Derfor skiftede han til en mindre biotek-virksomhed, som lavede lægemidler.

”Det var et lille firma med gang i. Man spiste i kantinen sammen med

den administrerende direktør, så kommandovejen var kort. Og ledelsen var også meget interesseret i at få forskningsresultater ud i artikler, hvilket jeg ikke oplevede i samme grad på mit forrige ansættelsessted.”

Han fik også Ph.D. studerende tilknyttet, så der blev mulighed for at lave noget grundforskning. Men at forskningen ikke havde helt det samme fokus som på universitetet blev dog tydeligt, da Søren Kjærulff forsøgte at starte en journal club, hvor kollegaerne sammen kunne gennemgå de nyeste artikler indenfor forskningsfeltet for at holde sig ajour.

”Der skulle folk piskes lidt for at stille op. Og det er altså ikke nødvendigt på universitetet, der gør man det bare.”

Lavere løn

I 2003 brast biotek-boblen og Kjærulffs afdeling blev nedlagt. På det tidspunkt var han sikker på, at han skulle tilbage til universitetet – også selvom det blev på en kort kontrakt, der er delt ligeligt mellem undervisning og forskning. Men de gamle kollegaer forstår ikke, hvorfor han har valgt at gå tilbage til den offentlige forskning.

”De synes, jeg har knald i låget. Sikkert på grund af de løse ansættelser og lønnen. Og jeg er da gået ned i løn, men ikke mere end godt fem procent, så det er altså ikke noget, der betyder, at vi skal spise havregrød hver anden torsdag,” siger han.

Der er også mere arbejde på universiteterne. Hvor han tidligere arbejdede en klassisk 40-timers arbejdsuge, sidder han nu og forbereder sin undervisning om aftenen, så der kan blive tid til at forske om dagen.

”Så alt i alt er det mere tilfredsstillende forskningsmæssigt, men det er også langt mere opslidende, fordi jeg skal undervise.”

Ikke kvalifikation at komme fra det private

I øjeblikket venter Søren Kjærulff på at få besked om, hvorvidt han har fået en af de fire tre-årige adjunkturer, der er slået op på instituttet. Men det er helt klart ikke en kvalifikation, at han har brugt fem år af sin karriere i det private. Den klassiske vej er i stedet mellem to og fem år i udlandet som post.doc. Det bliver sjældent anset for at være kvalificerende at sidde i det private og lave patenter, selv om man også dér opsamler viden, der kunne være

Det er en myte, at der er mere travlt i det private. Det er mere opslidende på universitetet, fordi der skal undervises oveni forskningen

brug for på universiteterne:

”For eksempel er styringen af en organisation herinde jo meget forskellig fra det private, nogle gange savner jeg faktisk mere styring: Der bliver for mange hovedinger herinde. Man kunne godt sætte nogle rammer op for mere samarbejde mellem de enkelte forskere. For som det er nu, kører en masse autonome enheder fuldstændigt uafhængigt af hinanden, og det giver ikke så meget tyngde. Og det ville ikke ske i det private, der er man altså bedre til at sætte projektgrupper op, som kører hurtigt og effektivt igennem. Så effektiviteten kunne blive meget større på universiteterne, hvis der var bedre koordinering.”

CVU-universiteter en farce

Der stilles ikke kvalitetskrav for at ikke-universiteter kan få titlen "University College". Og det er i øvrigt ikke en beskyttet titel, så alle kan bare tage den, siger Undervisningsministeren

Sagen om CVU'ers adgang til at kalde sig universiteter ("University College") er nu en farce. Hidtil har såvel Undervisningsministeren og Videnskabsministeren fastholdt, at titlen skulle gives efter en kvalitetsvurdering. Men nu har undervisningsminister Ulla Tørnæs markeret, at alle CVU'er – *centre for videregående uddannelser med seminarier, ingeniørhøjskoler m.fl.* - kan påtage sig titlen uden videre. Hun konstaterer – på Folketingsspørgsmål fra Morten Homann (SF) - at en kvalitetsgodkendelse ikke juridisk set giver "en generel eneret" til at anvende betegnelsen "University College".

Hun markerer samtidig, at hun ikke vil undersøge om nogle allerede har taget universitetstitlen, og at hun ikke har tænkt sig at skride ind over for de CVU'er, som allerede har taget titlen på sig.

Kvalitetskriterier uden konkrete krav

I slutningen af november gennemførte Undervisningsministeriet en lynhøring (på en uge) om de kvalitetskriterier, der skal opfyldes for at nogle skal kunne få universitetstitlen. Heraf fremgik, at kriterierne bliver så rummelige, så alle kan være med.

De få krav, der stilles, er politisk-administrative og ikke faglige. Kriterierne lægger op til, at universitetstitlen kan fås, hvis man udbyder professionsbachelor-uddannelser, hvis man har en vis kapacitet og en velfungerende organisation. Det skulle egentlig være en kvalitetsbetegnelse, men høringsoplægget stillede ikke konkrete krav til kvaliteten. Der er således ingen nærmere definition af, hvad "forskningstilknytning" er, og dermed heller ikke konkrete krav til forskningstilknytningsaftaler fx med universiteter. Det er groft sagt nok til en titelændring, at CVU'erne "inddrager og anvender" forskningsbaseret viden i undervisningen. Der er ikke krav til lærerne om opkvalificering til ph.d.-niveau. Lærerkorpset skal blot "samlet set" have

et kvalitetsniveau, der er højere end afgangsniveauet for uddannelsen.

Kriterierne lever således ikke op til de internationale kriterier om, at universitetstitlen kræver, at der udbydes *forskningsbaseret undervisning*. Udlændinge vil uberettiget tro, at disse MVU'er (mellemlange videregående uddannelser) er forskningsbaserede. Ministeren løber således også fra sit oprindelige argument for titeltildelingen – at CVU'erne skal have et internationalt sammenligneligt navn – i stedet for den engelske oversættelse "Center for Higher Education".

Selv om titlen "universiteter" hører under Videnskabsministeriet, så har ministeriet ikke gjort noget for at stoppe Undervisningsministerens udhuling af titler og kvalitetskriterier (som startede med de to ministeriers fællesnotat: "CVU'ers vidensrum" sidste år).

CVU-angst for A- og B-niveauer

I starten af november påviste FORSKERforum, at nogle CVU'er – fx CVU-Øresund og Aarhus Dag- og Aftenseminarium - allerede havde påtaget sig universitetstitlen. Det fremgik af institutionernes hjemmesider. Dette ønskede Undervisningsministeren ikke at skride ind over for, idet hun foregav ikke at kende til det.

CVU'ernes selvtægt afspejler en generel forventning i CVU-sektoren om, at kriterierne for godkendelser bliver så generelle, at alle vil få titlen. I Tørnæs' lancering af modellen lå ellers en flertrinsraket, hvor først de tekniske uddannelser (ingeniørhøjskolerne) og visse merkantile skulle have titlen. Men denne model har skabt frygt i CVU-verdenen, fordi den ville skabe A- og B-niveauer – hvilket ikke mindst kunne få bevillingsmæssige konsekvenser, idet A'erne skal opgraderes og det kan kun ske på bekostning af B'erne. Titel-reformen udløser nemlig ikke flere penge, men skal betales af sektorens egne driftsmidler.

Det er jo godt nok for naturvidenskab, teknisk videnskab og sundhedsvidenskab, at regeringen satser på dem. Og satsningen på nanoteknologi, bioteknologi og IT er jo også god for disse områder. Men de helt *almindelige driftsområder* oplever i bedste fald stilstand og i værste fald tilbagegang i bevillingerne.

Statens Naturhistoriske Museum mærker ikke meget til regeringens proklamerede opprioritering af naturvidenskab. På museet, der er en fusion af Zoologisk Museum, Botanisk Have, Botanisk Museum og Geologisk Museum, har man nemlig svært ved at finde penge til at vedligeholde, katalogisere og udbygge samlingerne. De består af omkring 20 millioner dyr, planter og stenarter, der rækker fra eksempelvis massevis af skeletter, over et udstoppet næsehorn, til pressede planter og en meteorit fra Grønland.

Samlingerne er et vigtigt forskningsværktøj, som blandt andet bliver brugt til beskrivelser og analyser af verdens organismer, jordens opbygning og geologiske processer. Når man skal finde ud af, hvor alvorlig miljøsituationen er i dag, er det smart, at man kan finde ud af, hvor mange miljøgifte museets havørn fra 1800-tallet, indeholder. Men desværre bliver samlingerne ikke betragtet som et *forskningsredskab* i forskningsrådene.

"Det er 'let' nok at gå til forskningsrådene og sige, at man har brug for x millioner til nyt maskineri. Men det er svært at få penge til 100.000 herbarieark og 250 insektskabe, men i virkeligheden svarer det til, at man har brug for en ny dims til sit apparat. Det er der ikke rigtig forståelse for," siger Henrik Enghoff, der er professor og direktør for museet. Museet hører under KUs naturvidenskabelige fakultet og kan for tiden ikke få støtte, som andre museer kan, fra Kulturministeriet.

Ikke penge til elektronisk katalogisering

Samlingerne bliver ikke kun brugt af danskere, men indgår i en international forskningsudveksling af genstande, der konstant bliver sendt over grænserne blandt forskere overalt i verden. I visse tilfælde kommer udenlandske forskere også til Danmark og bruger samlingerne, hvis tingene f.eks. er for store eller skrøbelige til at blive sendt.

Men i sagens natur vokser samlingerne dag for dag. Og bortset fra at det kræver flere og flere kvadratmeter, der

jo

Samlinger skranter

Statens Naturhistoriske Museum har svært ved at holde forskningssamlingerne vedlige, fordi forskningsrådene ikke anser samlingerne for at være et forskningsredskab på lige fod med dyrt apparatur

er dyre i København, så stiller det også store krav til katalogiseringen.

"Samlingerne skal udvides og vedligeholdes. Og det handler ikke bare om, at man skal gå og fylde sprit på, når det er fordampet. Der skal også være en stab, der har overblik over samlingerne – det er jo ikke så ligetil at gå ind og trække en skuffe ud blandt 20 millioner ting. Det betyder i dag, at det skal på en database og helst også på internettet," siger Henrik Enghoff.

Men sådan er det slet ikke endnu. Kun en lille del af samlingen er tilgængelig elektronisk, for det kræver mange penge at have kompetente folk til at taste millionvis af genstande ind i en database. Så indtil videre kan det tage lidt tid at finde det, man leder efter.

Fastansatte og kontinuitet

"I Zoologisk Museums seneste udstilling om bionik skulle der bruges en speciel skyggebille fra Namibias ørken. Og det lykkedes at finde den, vi havde sørme skyggebiller fra Namibia, men det tog noget tid, for det handler om, hvordan samlingen er organiseret. Heldigvis har vi en tekniker, som kendte billesamlingen vældig godt, men det kræver, at man bliver ved med at have folk, der kender samlingerne godt.

Vores store drøm er jo en gang, at vi kan taste det latinske navn for skyggebille ind på computeren, og så kan man se, at der er tre af dem og at de sidder på en nål i skuffe 27. Men det er altså fremtidsmusik," forklarer han.

Kontinuitet er vigtig indenfor ethvert forskningsfelt, men i et felt med 20 millioner genstande, der ikke er på database, må det betegnes som endnu vigtigere. Museet er begunstiget med en række forskere, der – også efter de er blevet pensioneret – bruger meget tid på samlingerne. Men museet er hårdt ramt af tendensen til, at den faste stab bliver skåret ned og erstattet af korttidsansatte Ph.D'ere og post.doc'ere. Dels skal de primært passe deres forskning, og dels har de ikke det samme kendskab til samlingerne.

Svært at leve op til forskningskriterier

Et led i samlingernes problem er, at den forskning – taxonomi – som samlingerne blandt andet bliver brugt til, ikke er videre påagtet. Henrik Enghoff taler om et decideret imageproblem.

Taxonomi handler om at beskrive hvilke organismer, der findes på jorden. Der er beskrevet én trekvart million arter af levende organismer, men man

regner med, at det bare er en brøkdel af dem, der findes. Taxonomi handler også om at fremstille identifikationsredskaber og bestemmelsesnøgler til de mange ukendte arter. Men taxonomi passer ikke rigtig ind i den traditionelle formidling af naturvidenskabelige forskningsresultater.

"Når man publicerer afføder det ikke nødvendigvis en hel række umiddelbare citationer. Der er nemlig typisk ikke ret mange andre forskere, der her og nu beskæftiger sig med disse organismer. Men om 20 eller 50 år vil der til gengæld stadig være forskere, der citerer det. Fordi der er så få specialister, så kan der sagtens gå masser af år mellem, at nogen tager en gruppe op til revision. Så resultaterne vil være brugbare i masser af år, men har ikke øjeblikkelig gennemslagskraft. Derudover er taxonomiske artikler ofte ganske pladskrævede, og det er svært at få 50 sider i et toptidsskrift," siger Henrik Enghoff.

"Så vi kan ikke rigtig konkurrere på de traditionelle kvalitetskriterier. Og det kan godt være et lidt svært argument, når man skal slås om penge med atomfysikere og medicinske forskere."

nbc

Underviseren skal

Karrierpapir

Undervisnings erfaring skal vægtes højere ved stillingsbesættelser ved Aarhus Universitet. Ansøgere skal redegøre for deres kvalifikationer i et portfolio, og bedømmelsesudvalg skal inddrage dette:

”Hidtil har det været sådan i praksis, at de overvejende er lagt vægt på de dokumenterede forskningskvalifikationer. Sådan skal det fortsat være, men fremover skal man inddrage de dokumenterede undervisningskvalifikationer. Derfor indfører AU ”undervisningsportfolio” i erkendelse af, at man nogle steder mere af navn end af gavn inddrog de pædagogiske kvalifikationer”, forklarer teologilektor og prodekan Troels Nørager, som har været med i forarbejderne til de nye retningslinier.

Begrebet ”undervisningsportfolio” skal indføres i stillingsopslag på alle fakulteter inden 1. april 2005. Inden da skal der også udformes konkretiserende retningslinier for ansøgere og bedømmelsesudvalg. Portfolio er en samling dokumenter, der skal afspejle en persons konkrete resultater, kvalifikationer og kompetencer inden for et bestemt område. En portfolio kan både bruges til personlig karriereplanlægning som til en dokumentationsform ved udviklingssamtaler, lønforhandlinger og ansættelsessammenhæng.

Undervisningsportfolio

En undervisningsportfolio er ”et karrierpapir” vedlagt en stillingsansøgning er således en beskrivelse af ansøgerens konkrete undervisningsmæssige erfaringer og evalueringer. Den skal vedlægges ansøgningen på samme måde som dokumentationen for forskningen. Den skal bl.a. indeholde beskrivelse og dokumentation af

- gennemført undervisning (antal kurser, art og niveau),
- gennemførte eksamensforløb,
- erfaringer med vejledning,
- gennemførte universitetspædagogiske kurser,
- erfaringer med studieledelse m.m.,
- bidrag til udvikling af fagområder,
- bidrag til lærebøger og undervisningsmateriale.

Fakulteterne indskræpes samtidig, at både ansøgere og medlemmer af bedømmelsesudvalg tillægger den betydning.

Årets Harald, der gives til årets underviser på KU, gik i år til professor og dr.phil i historie, **Hans Bonde**. Han er leder af Afdeling for Historie og Samfundsvidenskab på Institut for Idræt, men er måske bedre kendt i offentligheden som en af Danmarks få mandeforskere.

Hans Bonde er ikke bange for at give et godt show, når han underviser. Og det er nok en del af forklaringen på, at det blev ham i år, siger han på sit kontor, der vender ud mod instituttets grønne boldbaner bag Nørre Allé.

”Der findes jo ikke én skabelon for den gode underviser. Men under alle omstændigheder skal man gøre sig klart, at en foredragsholder ikke bare er en ordbeholder, men en krop, der taler. Mellem 50 og 80 procent af det indtryk, modtageren får, får man via at se på foredragsholderen og hans kropslighed. Så man skal have udstråling, være fanget af sit emne. Hvordan skulle jeg kunne gøre de studerende begejstrede, hvis jeg ikke selv er begejstret?” spørger han. Han gør sig altid umage for at finde sin indre begejstring, inden han skal undervise i en time. Stiller sig spørgsmålet: *Hvorfor er det hér eksistensielt for mig?*

Intensitet som i en sportskamp

Hans Bonde arbejder med at ”nedbryde glasvæggen” mellem underviseren og de studerende.

”Hvis man føler, at man taler til de studerende som fisk i et akvarium, så har man ikke fanget dem endnu. Underviseren og gruppen skal indgå en form for symbiose. Man skal få gang i en energistrøm, der for mig bevæger sig rundt i lokalet i en cirkulær bevægelse. Jeg siger noget, der havner i deres ører, og jeg får noget tilbage; blikke, lyde, spørgsmål.”

Modtageren af Årets Harald er flere gange dansk mester i judo. Og bortset fra at det giver almindelig anseelse blandt de studerende, og øger troværdigheden bag teoriundervisningen, så har det også trænet ham i at stå på en scene og koncentrere sig hundrede procent.

”Det er virkelig kommet mig til gode. Man har kun fem minutter, er helt alene og står overfor en mand, man ikke kender. Du kan blive kastet på røven og få vredet armen rundt. Og der

opstår en kæmpe intensitet ved, at man IKKE vil lande på ryggen og ydmyges for øjnene af verden og sig selv. Det er en fantastisk læreproces, den ultimative koncentration og tilstedeværelse i nuet. Og den koncentration bruger jeg jo også, når jeg forelæser og forsker.”

Årets Harald:

Prisen er blevet uddelt på KU siden 1988 og er opkaldt efter matematikeren Harald Bohr. Den uddeles hvert år i november til en fastansat underviser, der har praktiseret særlig god og inspirerende undervisning. Beslutningen om æren tages af et bedømmelsesudvalg på baggrund af indstillinger fra de studerende og ansatte. Med hæderen følger en fint dekoreret porcelænsgule og 25.000 kr.

Op på scenen

”Når man underviser store forsamlinger, så må man se det som en scene, man skal op på. Hvis man prøver at undervise 50 mennesker ved at bruge en mimik fra en hverdagskonversation mellem to mennesker, så fanger det simpelthen ikke. Så underviseren skal være tydelig, have sans for betoning og bruge sin stemme og krop. Så forelæserkunsten ligner egentlig skuespil-kunsten,” mener Hans Bonde.

Udgangspunktet skal selvfølgelig altid være fagligheden. Men han mener ikke, at der er en modstilling mellem den grundige forsker og entertaineren.

”Den modstilling er kunstig. Det er muligt, at mange forskere kigger med misbilligelse på den, der kan fange 500 mennesker. Eller som kan gå på TV og spidsformulere noget på to minutter. Men det er en underlig dualisme, for jeg mener, at den bedste formidler også er den bedste forsker. Den gode formidler er jo den, der er i stand til spontant at fange nye associationer og betydninger, og indføje dem i forbindelse med sin røde tråd. Og den evne til at kunne gribe mellem ti forskellige associationer, kræver faktisk at man ved en masse, og behersker sit stof til fingerspidserne.”

I sin undervisning tænker han også meget over at finde parallellerne mel-

ikke have sceneskræk

Betragt forelæsningserne som en scene og dig selv som skuespiller. Brug din stemmes røst og brug både musik, film og din egen krop i undervisningen. Årets underviser på KU giver gode råd

lem stoffet og den studerendes eget liv. For eksempel kan en redegørelse om antikkens patriarkat, hvor manden havde den fulde seksuelle, politiske og økonomiske råderet, være relevant for en diskussion af, om man har et patriarkat i dagens Danmark.

”Men når det er sagt, så skal universiteterne jo ikke være et sted, hvor lærerne tygger maden for eleverne. Man skal gøre de studerende interesseret i finere madlavning, det skal ikke være sådan, at kun det, der er relevant for den studerende selv, er vigtigt. Vi skal trække folk derhen, hvor de ikke er i forvejen – gøre dem interesseret i det, de endnu ikke synes er interessant,” forklarer han.

Skriv klart og tydeligt

De studerende nævner i deres motivering især Hans Bondes *smittende begejstring, overskud og engagement*. Han mener også selv, at hans *kontante* vejledningsfacon har spillet en rolle i udvælgelsen:

”Jeg kræver, at folk kan skrive. Formidlingen ER fagligheden – dunkelt skrevet er dunkelt tænkt. Og uanset om man skal være konsulent eller idrætslærer, så skal man klart og tydeligt kunne sige noget, der er konsistent. Der har nok været en tendens til, at jo større lix-tal, jo mere vanskeligt og tåget og jo flere sociologiske termer, jo flere points fik man hos visse lærere. Men det er et skråplan.”

Opfatter de studerende dig som skrap?

”Ja, nogle gør nok, men det er sikkert også derfor, de søger mig. Jeg forsøger at være skarp frem for skrap, men nogle forveksler det. Jeg mener da også, at jeg har reddet folk, der var helt ude i sumpen og havde skrevet i øst og vest. Jeg fortæller dem, hvad der forventes af dem, hvor andre lærere måske ville være for flinke. Jeg lægger vægt på de basale håndværksmæssige dyder, som at skrive en problemformulering. Hvis ikke den er på plads, gider jeg næsten ikke tale om andre ting. Den er vores ror, ellers driver vi bare rundt. Vi skal holde fast i, at vores akademikerfaglighed også er et håndværk, der følger en ganske bestemt plan. Så kan man senere måske lave kunst, når håndværket er i orden.”

Popkulturen inddrages

Hans Bonde er også kendt og elsket af sine studerende for at inddrage mange forskellige ting i sin undervisning. Musik og film, for eksempel.

”Mennesket er jo, udover at være et reflekterende dyr, også et auditivt dyr, et visuelt dyr og et taktilt (berøring-mæssigt) dyr. Så hvis man spiller musik eller viser billeder og film, så giver du de studerende en hel knagerække af hukommelsesspor. På den måde er der meget større chance for at fange de forskellige indlæringstyper,” siger han.

”På onsdag skal jeg for eksempel undervise i Romerrigets kropskultur. Så tager jeg en bid af ”Gladiator” (Hollywood blockbuster med Russel Crowe, red.) og så sidder de studerende og får hjertebanken og får fra starten et emotionelt forhold til emnet. Vi kigger på, hvor meget vi kan stole på filmen: For eksempel er der en fantastisk flot computeranimation af Colosseum, som ingen forsker nogensinde har lavet. Og grupperingerne af aristokratiet nederst og kvinderne øverst på tilskuerpladserne er korrekt. Omvendt er det løgn og latin, at helten er pacifist, gik ind for moderne kønsroller og den romantiske kærlighed. Det kunne man slet ikke dengang. Filmen er bare skabt sådan, fordi det skal handle om os og vores eget liv.”

- Har nogle af dine kollegaer fordomme overfor, at du bruger popkulturen - Gladiator - i undervisningen?

”Næh. De ved udmærket, at mine papirer er i orden med disputats og den slags. I øvrigt mener jeg, at den præcision, logik og mundrethed, som formidling kræver, også kendetegner god forskning.”

nbc

Professor Hans Bonde

Universitetet: 'Anarki med fælles

Det ser formelt, reglementeret og struktureret ud. Men for at kunne klare sig må man lære at omgås de uskrevne regler og koder - og håndtere modsatrettede følelser. Og selv om man lærer det, så skaber konkurrencemiljøet alligevel bitterhed, jalousi og sårede selvfølelser, fortæller to svenske etnografer i nærgående studium

Paradokser præger universitet mere end noget andet. Den avler bitterhed og glæde. Det er en barsk arbejdsplads, men byder også på stor frihed. Universitetet er sammensat; det er både Drømmeuniversitet, hvor kundskabssøgningen fungerer, og Skyggeuniversitet, hvor konkurrencemiljøet lammer kreativiteten og den fornyende tænkning.

Sådan lyder sammenfatningen af et antropologisk studium af universitetet, som de to svenske enografer, **Orvar Löfgren og Billy Ehn**, har lavet. Det er udgivet i bogen med den dobbelttydige titel: "Hur bliver man klok på universitetet?"

Den fortæller, at de ansatte har blandede følelser over for deres arbejdsplads. Følelserne er ambivalente, en blanding af skønmaleri og misfornøjelse. Universitetet er faktisk en af samfundets mest vellidte arbejdspladser, hvor de fleste ansatte trives og gerne vil blive. Alligevel opleves det af mange af de samme som et "bitterhedsakademi" med ikke helt få medlemmer. Bitterheden kendetegner ikke bare dem, som frasorteres i miljøet, men også dem, som tilsyneladende klarer karrieren fint.

"Kritik eller tavshed, afvisning og nederlag opleves utrolig stærkt, fordi deres arbejde er koblet til det personlige jeg. Koblingen mellem videnskabsmanden og den personlige selvfølelse, er meget stærk. Derfor er der stærke følelser i akademiet", fortæller Orvar Löfgren.

Et tilbagevendende tema i de ansattes beskrivelser af universitetet er svingningerne mellem den ophøjede intellektuelle virksomhed og det modsætningsfyldte følelses-klima. Kærligheden til akademiet forenes ikke altid med sympati for kollegerne.

Det utrygge miljø stammer ofte fra, at kolleger tit er konkurrenter om stillinger og status.

Ikke håndbog i overlevelse

Universitetet kan se meget formelt og struktureret ud. Det er elitært, et meritokrati, men det er kun en side af sandheden. Det gælder også om at kunne hævde sig som person.

"Det er ikke alene antallet kvalificerede publikationer, som afgør karrieren. Personlige relationer og evnen til at afkode det uformelle er lige så vigtigt", siger Löfgren.

Det spil kan udløse stor personlig usikkerhed, især i begyndelsen af karrieren, men også senere.

"At tale om følelser i forbindelse med universitetet er usædvanligt. Vi ventede egentlig en afventende og kritisk modtagelse af bogen. Men vi er overraskede over de vældigt positive reaktioner. Folk er glade for, at der sættes ord på de uskrevne regler, på de svingende følelser, på tabuerne, osv. De siger, at vi sætter ord på noget, som man normalt ikke taler om", fortæller Orvar Löfgren.

Nogle anmeldere har kaldt bogen "en håndbog i overlevelse", men sådan skal den ikke forstås, siger professoren fra Lunds Universitet:

"Den beskriver de mange uskrevne regler, hvordan man skal være for at være en succes. Når man kommer som ung til universitetet oplever man, at der sidder meget i væggene, som er 'skjult kundskab', usagt strukturer og strategier for magt og prestige. Det prøver vi at beskrive, ikke mindst for at afmystificere. Beskrivelsen kan læserne reflektere over, men det ville være firkantet, hvis vi gav firkantede råd og regler."

Aktiv deltagerobservation

Studiet er ikke traditionelt videnskabeligt, baseret på systematisk indsamling af empiri eller spørgeskemaer. Det er etnografisk og fænomenologisk og anekdotisk, baseret på mange års "aktiv deltagerobservation" af store og små detaljer og vaner i miljøet, samtaler og interviews med medlemmer af akademiet.

Metoden giver forfatterne en stor frihed til at beskrive de skjulte koder og det modsætningsfyldte liv - samt ikke mindst de store følelser på universitetet. I den forstand giver bogen et enestående indblik i det akademiske liv, og den er spækket med små, præcise iagttagelser fra hverdagen, som enhver akademiker kan genkende, men som de tager som selvfølgelige vaner. Bogen er i den forstand en lang aha-oplevelse, fordi den lystigt tager fat på mange tabuer: De blandede følelser, had-kærlighed, andedammen, akademiske fejder, bedømmelserne, taberne, jalousien. Det gør den ved at beskrive de akademiske redskaber (bøger, skrivning, talen, tænkningen, rangordningen) og arenaerne (forelæsnings, seminaret, disputatsen m.m.).

Bogen er velskrevet og meget underholdende. Og selv om akademikere på overfladen ikke ynder *pop og sladder*,

så elsker de alligevel at læse om sig selv. Beskrivelsen er da også blevet en akademisk bestseller i Sverige, hvor den allerede er trykt i andet oplag.

Memoirer

Forfatterne har læst masser af memoirer, og de overraskede: Mange succesrige universitetsfolk skulle ikke have anledning til at beklage sig. Alligevel fortæller mange om den arrogance og snævertsynethed, som de har mødt. I memoirer tales der - i bestemt form og uden nærmere forklaringer - om dogmatisme, frimureri, hensynsløshed og nepotisme. Forskerbiografier er dybt prægede af giftige episoder som har ført til mangeårige konflikter mellem kolleger, som enten holder op med at tale med hinanden eller som ikke forsømmer en chance for at hævne sig.

Folk har en elefanthukommelse, og gemmer på bitterhed over episoder, som skete for 20 år siden. Memoirerne er fyldt af bitre kontroverser mellem konkurrenter, som får institutioner eller laboratorier til at ligne krigsskuepladser. Især besættelse af professorater er kilde til sådanne kontroverser. Der er meget på spil, og de sagkyndige har ikke altid silkehandsker på, når de bedømmer andres indsatser.

Memoirerne peger på klan-tankegang, karriere'isme, nepotisme. Legenden er, at kontroverserne bunder i personlige rivaliseringer om idéer og ikke om personer. Men eftersom forskerne identificeres på deres resultater, er det svært at skille det ene fra det andet. Og for de involverede opleves det i høj grad personligt, fordi identiteten er så tæt forbundet med ens produkt.

Bitterhedsakademiet

Bitterhedsakademiet afsløres i mange memoirer. Det handler om afviste ansøgninger, om ydmygelser i faglige disputer, osv. Det er værre end døden at blive erklæret ukvalificeret. Men det kan også handle om, at man ikke blev indbudt til en konference, om negative anmeldelser, om at blive fejl citeret eller ikke citeret, om at nogle stjæler ens idéer, om at få en artikel afvist, om at ens indlæg ved seminarer ignoreres eller generelt om manglende anerkendelse. Der er således mange muligheder for at blive skuffet.

"Selv professorer, som udadtil har haft en succesrig karriere, er dybt sårede over kritisk, som de var udsat for for mange år siden. Udeblevne belønninger forpester selv den mest brillante

omstillingsbord

Orvar Löfgren

hjerne. Og lysten til revanche er derfor ikke nogen usædvanlig motivationskilde", konstaterer Lehn/Löfgren. En kendt politolog kalder universitetskarreren for et "et højrisiko-projekt", et lotteri, hvor man ikke bare skal være dygtig men også heldig for at være på rette tid og sted for at få det eftertragtede professorat. Og mange af dem, som måtte fortsætte som lektorer eller docenter kunne resten af lives martres af bitterhed over at være udelukket fra det højeste fællesskab.

Klage-kultur

Det akademiske liv er barsk, producerer vindere og tabere. Der er mange havarerede projekter og karrierer bag dem, som lykkes. De underkendte oplever skuffelser, som er svære at leve med. En speciel måde at håndtere skuffelsen på er klagen. Her kan de underkendte forfølge sin sag gennem at finde fejl i bedømmelser, i procedure eller ved at overdrive sine egne fortræffeligheder. Det bliver ofte en besættelse, en retfærdighedssøgning uden ende (som jurister kalder 'kværlant-forrykthed', red.).

Drivkraften er "professorsygen", som en medicinprofessor har kaldt det, der sker med den psykiske forandring som de søgende gennemgår under de langtrukne bedømmelsesprocedurer, hvor hvert ord vejes med guldvægt.

Det er sjældent, at akademikere indrømmer eller publicerer sine nederlag. Men bag dette gemmer sig mange historier om, hvordan de, som ikke rigtigt lykkedes, føler sig ramt af uretfærdigheder og udstødning. Mens de få, som indrømmer nederlaget, fortæller om mure mellem dem og dem heldige på karriere-sporet, og ikke mindst om, hvor brutalt universitetet er; hvor dårlig universitets omsorg er for dem, som ikke lykkes.

Jalousi

Det akademiske liv handler i ekstrem grad om at mennesker får sin værdi og sin status gennem bedrifter, som det tager mange år at opnå. Grænsen mellem anerkendelse og udelukkelse er ikke altid stor, og risikoen for at blive overkørt gør akademikere meget bevidste om rangorden og status. Andres fremgange bliver derfor et problem.

I erindringerne fortælles der da også om misundelse og jalousi som en slags erhvervsskade. Der er stadige kilder til jalousi, og følelserne opstår, når en kollega / konkurrent lykkes med endnu en bog, en opdagelse eller en TV-optræ-

den. Sådanne fremgange truer ens egen værdi og formindsker ens egne præstationer, og det sårer ens selvfølelse.

Kunstnere og forfatter rivaliserer også om status og berømmelse, men en forskel er, at de ikke er tvungne til at samarbejde eller fungere i samme miljøer, som deres konkurrenter. De behøver ikke at foregive, at de er kolleger, konstaterer Ehn/Löfgren.

Jalousien er en utiltadt følelse, som man helst ikke står ved. Men den bedste - og mest kollegiale - måde at komme den til livs på er at anerkende andres succes mindre plagsom - og vil i øvrigt gøre præstationskravene mindre ensomme.

Høj selvfølelse

Universitetet en unik arbejdsplads i forhold til andre. Nogle kalder det "anarki med fælles omstillingsbord":

"Det er en flad struktur. Der er ingen klare hierarkier, ingen magtfulde chefer, ingen kamp om at blive institutbestyrer, for det er ofte et utaknemmeligt og slidsom job. Det forventes, at folk arbejder selvstændigt, de er deres egen chef", forklarer Löfgren. "Det betyder også, at folk har en utrolig høj selvfølelse, et stærk jeg. Vi er individualister og har vores egen mening. Vi tilhører det bohème'iske borgerskab, der på afstand betragter det øvrige samfund".

Derfor er der også en kalds-bevidsthed mere end en lønarbejderbevidsthed:

"Folk arbejder meget og længe. Som kunstnere er vi drevet af en positiv arbejdsglæde og interesse for vores fag. Vi regner ikke arbejdstid, der er nærmere prestige i at være lidt overarbejdet".

Kan man få universitetslærere til at strejke som andre lønarbejdere?

"Det tvivler jeg faktisk på. Men det er nok et generationsspørgsmål, for mens der i gamle dage var en ethos om, at vi først skulle lidt ondt igennem før vi blev anerkendte, så stiller de yngre krav til arbejdsvilkårene, en sammenlignelig løn og anstændige arbejdstider af hensyn til et ændret familiemønster, hvor de også har ansvar"

Seje strukturer

Bogens anekdotiske form kunne give det indtryk, at det er et tidløst og ahistorisk miljø.

"Sådan er det selvfølgelig ikke. Der er sket store ændringer i de sidste 40 år. Først var der professorvældet, hvor det var helt klart hvor magten var. Det

var da på nogle måder 'trykt', men der var også en udsathed i systemet, fordi professorens personlighed og luner formede arbejdspladsen. Så kom der andre styreformere med studenteropret, hvor det var uklart, om det var institutlederen eller den gamle professor, som havde magten. Det var et utydeligt magtlandskab. Og nu vil politikerne have klarere magt-hierarkier og mere ekstern styring ind. Så universitetet er ikke et lukket kredsløb - men man skal ikke være blind for, at her hersker seje strukturer, som overrasker folk fra en anden verden, der for eksempel vil ind og lave 'public management'".

"Det er svært at styre selvstændige og egensindige forskere. Selvfølgelig er styringen via forskningsmidler en vældig styringsmekanisme. Men hvad angår udefra kommendes forventninger til at styre via management fra andre sektorer, så er det min mistanke, at det indre, akademiske liv er mere sejlivet end andre organisationer. Forskerne finder på opfindsomme måder at forfølge deres mål på."

Mere uklare magtforhold i Danmark

Bogen taler "en speciel svensk angst for åbne diskussioner og konfrontationer". Forfatterne medgiver, at diskussionsklimaet måske er mere "konsensus-indrettet" end i andre lande, men det betyder langtfra, at der ikke er konflikter. Og klimaet behøver ikke at være nogen fordel, for det danner en særlig grobund for det skjulte.

Men det diffuse kendetegner i høj grad også det danske system, er Löfgrens erfaring (bl.a. fra sine år i 1970'erne som ekstern lektor på etnologi i København).

"Jeg oplever på en måde det danske system som mere byzantinsk og uklart, hvor det svenske er mere feudalt. Professoren og ledelsen har haft en klare rolle i Sverige. I Danmark har det - på godt og ondt - været mere uklart, hvor magten ligger. Og man har været verdensmester i at sylte for eksempel professor-besættelser. Men omvendt har jeg også været misundelig på det akademiske klima, hvor der har været større frihedsgrader, fordi tingene ikke var så gennemorganiserede", siger han og tilføjer, at det måske bare er hans lidt nostalgiske oplevelse.

Billy Ehn / Orvar Löfgren: "Hur Bliver man klok på universitetet?" (Samfundslitteratur i Lund)

Galathea-ekspedition: Forskning

Den tredje Galathea ekspedition er Jyllands-Postens opfindelse, så formidling skal spille en stor rolle.

Men det bliver dyrt og spørgsmålet er, hvem der skal betale de 50-100 mio. kroner

En stor ny Galathea-ekspedition er under opsejling. Havekspeditionen følger i sporene på de to forgængere, som afgik fra Danmark i henholdsvis 1845 og 1950, og som gav vigtige zoologiske og havforskningsmæssige resultater.

Nu har Videnskabsministeriet – efter at Jyllands-Posten for et par år siden fostrede idéen om et *explorerprojekt* til havs - besluttet at støtte endnu en Galathea-ekspedition, som skal sejle verden rundt i 2006-07. Skibet skal rumme en række forskningsprojekter, der skal godkendes af forskningsrådene.

Projektet bliver hjulpet på vej af kronprins Frederik som protektor og den tidligere hofmarskal **Søren Haslund-Christensen** som bestyrelsesformand. Det bliver et dyrt projekt og det vides først efter forundersøgelser i 2005, hvilke *forskningsforventninger*, der kan stilles.

Det er endnu usikkert, hvordan projektet skal finansieres, men sandsynligvis med en særbevilling på finansloven i 2006 – plus eventuel fundraising hos private virksomheder og fonde. I august meddelte en begejstret videnskabsminister Helge Sander, at der var afsat to mio. kr. Det er siden hævet til fem mio. kr. (finanslovsforslaget for 2005), som skal bruges til at stable en fond på benene, ansætte en direktør og finansiere et sekretariat.

Projektets formål er ikke alene videnskabeligt. Intentionen er at skabe et projekt, hvor formidling er lige så vigtigt som forskning: Projektet skal give unge mennesker lyst til at beskæftige sig med forskning, så der skal laves masser af TV og artikler fra skibet:

”At være forsker skal have et skub fra at være nørdet til at være noget, alle gerne vil være,” forklarer **Haslund-Christensen**, der er tiltænkt en rolle som bestyrelsesformand for projektet.

Dyrt skib: 70.000-100.000 kr. pr. dag

Det er tanken, at Danmarks Fiskeriundersøgelses skib, **Dana**, skal bruges på ekspeditionen, der skal være af sted i omkring syv måneder. Dana koster hver dag mellem 70-100.000 kr. at holde flydende, så alene skibsregningen løber op i mellem 15 og 20 mio. kr. Søren Haslund-Christensen anslår, at regningen for ekspeditionen kommer til at ligge mellem 50 og 100 mio. kr. - afhængig af, om man regner bevillinger fra forskningsrådene med.

Hovedparten af projektets penge forventes at komme fra en statsbevilling. De fem mio. kr., der foreløbigt er bevilget, er nye midler på finansloven

2005. Men om bevillingen i 2006 skal tages fra andre forskningsmidler, er endnu ikke afklaret. Formanden for Det Frie Forskningsråd, **Nina Smith**, har ikke penge til den sag:

”Det er en klar aftale, at der ikke skal gå penge til Galathea fra Det Frie Forskningsråds bevilling. Mig bekendt skal Videnskabsministeriet betale, det bliver separat på finansloven. Rådet har besluttet os for, hvad vores midler skal gå til to år frem, og det har vi ikke tænkt os at fravige,” siger hun.

Haslund-Christensen anslår, at man for de mellem 50 og 100 mio. kr. kan få ”et halvt hundrede” forskningsprojekter for eksempel indenfor havforskning, marinarkæologi, zoologi, biologi, klimaforskning, geologi og etnografi (i de tidligere danske kolonier.)

Det må dog kræve løbende udskiftning fra havn til havn, for fraregnet besætning har Dana maksimalt plads til 20 journalister, filmhold, skole- og gymnasieelever og forskere.

Godt for havforskningen

Katherine Richardson, der er professor på Aarhus Universitets Afdeling for Marin Økologi, er begejstret for idéen:

”Man er først nu ved at få øjnene op for, hvor vigtigt havet er i forhold til klimaprocesser og de levevilkår, vi har på landjorden. Vi danske havforskere kender vores eget område godt – Kattegat og Nordsøen. Men der er brug for, at man får lavet de samme målinger med de samme metoder på udvalgte steder over alt på kloden, så resultaterne bliver helt klart sammenlignelige,” siger hun. Hun advarer dog mod, at formidling får så høj en prioritet, at man ikke giver sig ordentlig tid til de tidskrævende målinger.

”Skal man lave disse målinger skal man være over et døgn i et område, og det har måske ikke den store formidlingsværdi. Jeg har intet problem med, at vi bruger det til formidling også, men der er ingen grund til at gøre det hér, hvis det ikke er for forskningens skyld,” siger hun. Hun er tilhænger af at inddrage mange forskningsfelter, men er lidt nervøs for pladsen ombord.

”Jeg kan hurtigt se det problem, at hvis der både skal formidlere og besætning med, så kommer man ned på meget få forskerpladser, specielt hvis man deler det ud på mange forskellige discipliner. Men det ville være smadder godt for vores samfund (havforskning, red.), at have noget at arbejde sammen om. Det vil styrke samarbejdet endnu mere.”

Ombygning af Dana?

Dana bliver brugt af en lang række institutioner udover Danmarks Fiskeriundersøgelser, blandt andet GEUS. Men skibet skal bygges en del om, hvis det skal bruges. Det vides dog ikke, hvor omfattende ombygningen bliver. Først skal man nemlig helt præcist vide, hvilke projekter, der skal med - og dermed også hvilke krav, skibet skal opfylde. Foreløbigt er der kun taget stilling til, at skibet skal til Antarktis og formentlig også til nogle af de tidligere danske kolonier i Trankebar og på Nicobarene.

Niels Axel Nielsen, direktør i Danmarks Fiskeriundersøgelser, siger, at man i en ombygning ikke når langt med fem mio. kr.

”Men jeg kan ikke forestille mig, at man vil bruge over 50 mio. kr. på Dana, det er ikke realistisk. Hvis det er nødvendigt, så må man hellere finde et andet skib,” siger han, der også skal chartre et erstatningsskib for Dana i den periode, hun er væk – til de forskere, der ikke skal med på verdensomsejling.

Dana skal bygges om for et ukendt antal millioner. Og så koster den hver dag mellem 70-100.000 kr. at holde sejlede, så alene driftsregningen får projektet til at løbe op i mellem 15 og 20 mio. kr.

Sætter sin lid til private sponsorer

Det er som sagt endnu uklart, hvor pengene skal komme fra. Men Søren Haslund-Christensen hæfter en vis lid til medfinansiering fra private fonde og virksomheder.

”Det kan være fra NOVO eller NKT. Hvis Carlsberg laboratorierne ikke om ti år kan få danske forskere, men kun indiske, så er de nok interesserede.”

Men der skal jo laves grundforskning ombord, og virksomhederne støtter normalt anvendt forskning. Tror du, de tænker så langt?

”De kommer de til, når jeg har talt med dem. Erhvervslivet har jo en væsentlig interesse i at der bliver uddannet unge mennesker, der kan tage over.”

Forskningsprojekterne

Tanken er, at der inden jul skal laves en forundersøgelse, hvor de relevante forskningsmiljøer bliver opfordret til – uforpligtende – at byde ind med, hvilke projekter de kunne tænke sig at få med. Det sker i samarbejde mellem de frie forskningsråd og Galathea-fonden. På den baggrund vil man lave en sejl- og scienceplan. Senere i 2005 vil der så komme en egentlig ansøgningsrunde.

Det skal være forskningsrådene, der screener ansøgningerne. Men det er Galathea-fonden – en endnu ikke nedsat bestyrelse med Haslund-Christensen i spidsen – der får det sidste ord i udvælgelsen.

- Vil projekterne blive udvalgt efter, om de er umiddelbart fascinerende og formidlelige?

”Nok ikke i forskningsrådene, men måske når man i Galathea-fonden vælger, hvilke projekter der skal med. På et eller andet tidspunkt skal man jo foretage den afvejning, du taler om. Men vi er interesseret i begge slags projekter, for ellers får det ikke den videnskabelige accept, det skal have,” siger Haslund-Christensen.

Direktørposten i Galathea 3-ekspeditionen forventes besat 1. februar 2005. Direktøren vil formentlig have en videnskabelig baggrund og videnskaben får også et antal pladser i den ni mand store bestyrelse, der skal stå bag projektet.

nbc

Se mere på www.galathea3.dk

Forskere putter sig og tier

- og det er et problem for 'videnskabsjournalistikken'

I disse år måles videnskaben på dens nytte og relevans. Forskning og teknologisk udviklingsarbejde skal gøre nytte i materiel forstand.

”Forskning opfattes som et instrument til rigdom og velfærd, og ikke som et alment oplysningsprojekt der skal berige vores liv. Jeg finder den snævre, instrumentelle tænkning ødelæggende, og faktisk tror jeg, at mange i forskningsverdenen er enige i dette. Det bliver bare mest hvisket i krogene.”

’Videnskabsjournalisten’ Gitte Meyer har lavet en ph.d.-afhandling om forskning og journalistik.

Hun synes, at der bliver hvisket for meget i krogene:

”Gennem årene har jeg haft mange gode diskussioner med forskere om deres forskning: Jeg er faktisk ikke blevet mødt med den holdning, at jeg ikke skulle være andet end transportør. Kritiske spørgsmål har vel ikke altid været lige populære, men på den anden side har der været en villighed til at tage diskussionen. Men i de senere år mener jeg at have iagttaget en tendens til, at *diskussionslysten aftager* i takt med, at for eksempel kommercielle interessers indflydelse tiltager på et felt. Og jeg mener også at have mærket en almindelig tilbøjelighed til *at ligge lavt og vente* på, at det måske bliver bevillingsudløsende at ytre sig kritisk. Vi lever i en tid, hvor der er et mindre åbent og debatterende miljø i forhold til for 10-20 år siden. Det er min oplevelse, at mange forskere putter sig og tier. Det er sådan i mange offentlige miljøer, at kun ham der sidder sikkert i en slutstilling trygt kan udtale sig, for han risikerer ikke så meget, som dem, der fortsat er i karrierespillet.”

Gitte Meyer

Se interview næste side

Videnskabsjournalistik

'Journalister er gode til sprog, forskere er gode til at tænke', hedder den traditionelle arbejdsdeling – som forbyder journalisten at agere som rigtig journalist, siger den kendte 'videnskabsjournalist' Gitte Meyer. Hun efterlyser en formidlingsform, hvor parterne udfordrer hinanden

Gitte Meyer opfattes af mange som "videnskabsjournalist" eller "forskningsformidler". Og det er hun faktisk godt træt af.

"Jeg bliver kontaktet af forskningssteder, der vil have at jeg skal optræde som reklameagent for dem; de er 'for usynlige på markedet', og jeg skal formidle deres forskning som led i en mediestrategi", fortæller hun. "Forskning opfattes som noget, der blot skal transporteres over til en offentlighed, som en vandkande med en spreder (journalisterne), der skal vande den tørre plante (offentligheden)".

Journalisterne reduceres til *passive teknikere* i den proces:

"Jeg hørte en dansk videnskabsjournalist sige om sin egen rolle: 'Journalister er gode til sprog, forskere er gode til at tænke'. Det er jo en horribel udtalelse, som udtryk for et journalistisk tankeforbud. Journalistikken reduceres til teknik, til ikke andet end 'transport'", siger hun. "Når journalister måske ud fra en mindreværdsfølelse accepterer den rollefordeling, så finder de sig i et underordningsforhold, der måske nok på kort sigt kan tjene konkrete forskeres konkrete interesser, men som på langt sigt hverken tjener videnskaben eller offentligheden".

Ph.d. i journalistik om videnskab

Gitte Meyer insisterer derfor på at kalde sig journalist med de klassiske dyder, som hører sig til: "Jeg skal læse og lytte og tænke og stille kritiske spørgsmål på vegne af offentligheden. Jeg skal spørge til forskningens baggrund og se på, hvilke samfundsmæssige sammenhænge den indgår i. Det omfatter selvfølgelig også spørgsmål om brug og misbrug og om, hvilke interesser der er involveret."

Og Meyer kan nu smykke sig med titlen ph.d. efter at have forsvaret afhandlingen: "**Offentlig fornuft? Videnskab, journalistik og samfundsmæssig praksis**" (SDU, november 2004). Udgangspunktet for arbejdet med afhandlingen har været mange års virke som journalist i forhold til forskning og videnskab. Som journalist har hun gennem årene gennemført mange hundrede interview med forskere om deres forskning, og også i afhandlingen har hun benyttet sig af interview: Rammen er flere århundreders oplysningsdiskussion. 35 interview med universitetsforskere fra biomedicin og økonomi, med folketingsmedlemmer og med dagbladsjournalister udgør det aktuelle materiale.

Forskningsformidling:

At slå på tromme for sig selv

Politikerne pålægger videnskaben at formidle. 'Tænketanke' presser på. Og forskningsverdenen lægger mediestrategier. Universitetet skal tage kontakt til resten af samfundet. Man skal gøre opmærksom på sig selv. Men det er et problem, siger Gitte Meyer, at alle har den slags strategier, for man glemmer helt, om man faktisk har noget interessant at fortælle. Målet bliver *at slå på tromme for sig selv*, ikke at bidrage til en offentlig diskussion om væsentlige samfundsanliggender.

Politikerne kræver forskningsformidling. Aviserne vil gerne være 'progressive' og opruster deres "videnskabsjournalistik" i særtillæg, som optræder som formidlingsreservater: "Problemet er imidlertid, at det oftest er transport, hvor journalisten er den i sig selv tonløse spreder, der bare populariserer forskerens budskab. Det bliver videnskabens specialiserede perspektiv, som sætter præmisserne".

Men det gælder ikke bare i avisernes særtillæg eller i videnskabspopularisering i TV. Aviserne er plaskfyldt med videnskab. Gitte Meyer studerede fem aviser i en uge og satte kryds, hver gang der blev henvist til videnskab eller eksperter. Der var over 400 brokker på en uge, minus kronikker og anmeldelser: "Medierne og samfundet er altså gennemsyret af 'videnskab'. Alle journalister er egentlig 'videnskabsjournalister' - de ved det bare ikke. Og hovedreglen synes at være, at de forholder sig til videnskab som noget, der bare skal fragtes fra et sted til et andet, men som i sig selv er hævet over journalistisk behandling".

Forskerverdenen

Gitte Meyer efterlyser en formidlingsform, hvor man kan diskutere videnskab i stedet for at diskutere 'videnskabeligt'. Det vil udfordre både forskningsverdenen og journalistikken. Det er et møde mellem forskellige perspektiver, men ligeværdige parter. Forskere inden for 'science'-traditionen - den empiriske videnskab - er stærkt specialiserede og er oplært til ikke at sætte i sammenhæng. Men når forskningsbaseret viden bevæger sig fra laboratoriet og ud, så bevæger den sig ud i komplekse sammenhænge, hvor videnskabelig usikkerhed kan blive til bivirkninger af teknologier, og hvor der findes etisk-politiske konflikter og modstridende interesser.

"Det drejer sig om forskningsbaseret viden inde i komplekse og ustyrlige, samfundsmæssige sammenhænge. Her har journalisten noget at komme med. Hun har erfaringer med at håndtere såvel interessekonflikter som uenighed om moralske spørgsmål og med at sætte ting i sammenhæng. Journalistens perspektiv er det almene perspektiv. Hvis vi skal opretholde noget, der bare minder om en samfundsdiskussion, er det vigtigt at holde fast i dette perspektiv. Det er vigtigt, at journalisten gør det. Det er selvfølgelig også vigtigt, at forskerne accepterer det. Man kunne virkelig godt ønske sig, at forskningsverdenen ville ransage sig selv kritisk for elementer af den holdning, at videnskaben alene ved, hvordan virkeligheden hænger sammen", siger hun.

Journalisten

Ligesom forskerne må tage et selvopgør, så må journalister omvendt begynde at opfatte forskning, forskere og eksperter med en *sund skepsis*.

"Det er klart, at journalister er glade for forskere og eksperter, for deres resultater kan jo opfattes som næsten grydeklare historier, som bare lige skal populariseres. Men journalistikken må droppe sin autoritetstro og begynde at tage sig selv mere alvorligt, når den beskæftiger sig med spørgsmål om viden. Det går simpelthen ikke med de der underdanige samtaler, hvor journalisten nærmest dyrker sin egen tomhed og uvidenhed, mens forskeren behandles som orakel. Som journalister skal vi kunne befordre en ligeværdig samtale om forskning i samfundsmæssige sammenhænge. Det kræver, at vi faktisk véd noget selv. Og det kræver vilje til at stille kritiske spørgsmål."

Meyers ærinde er ikke at udrydde den traditionelle forskningsformidling, men hun mener ikke, at den i sig selv har noget at gøre med journalistik. Hun ser journalistikken som forpligtet i forhold til offentlig diskussion, også når talen er om forskning og videnskab:

"Det betyder selvfølgelig ikke, at vi i stedet for at være underdanige transportører skal kaste os ud i at bekæmpe forskning og forskere. Så ville vi være lige vidt. Men vi må stille kritiske spørgsmål, og alle parter er nødt til at indse, at forestillinger om en forskningsverden, der ikke selv har egen-interesser at varetage, er aldeles illusoriske. Som journalist, der beskæftiger sig med forskning og videnskab, bør spørgsmål om egen-interesser i dag

høre til standardspørgsmålene, ligesom spørgsmål om videnskabelig usikkerhed”.

Kommercialisering og særinteresser

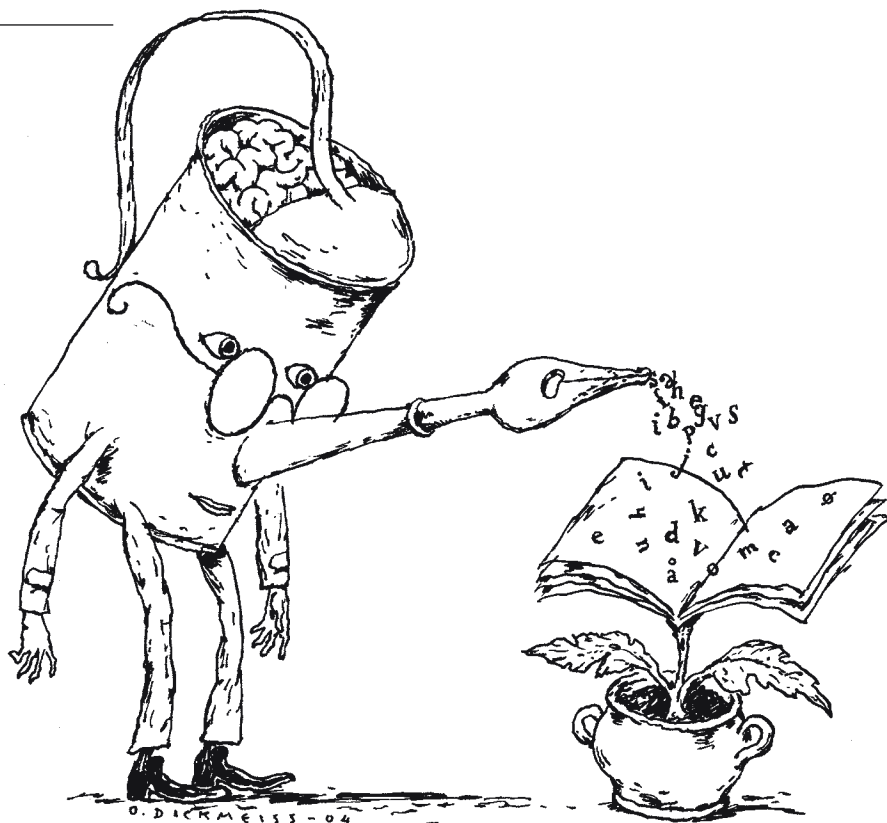
Det har forbløffet Gitte Meyer at iagttagelse, hvor glat en ganske omfattende kommercialisering af forskningsverden er foregået i løbet af ganske få år: “Der er tale om en kommercialisering og i det hele taget om en binding til særinteresser, som jeg ser som et drastisk brud med ærværdige universitetsværdier, der dog nok lige havde været værd at drøfte, inden de røg på møddingen. Med ganske få, hæderlige undtagelser er det forblevet ubehandlet af journalister, og i den akademiske verden er det almindeligste åbenbart, at man dukker nakken og holder kæft. Jeg ser det som et trist udtryk for en resignation i forhold til muligheden for at føre en fornuftig politisk diskussion.”

Problemer som følge af binding til særinteresser ser hun i koncentreret form i bio-teknologisk forskning. “Det er egentlig min oplevelse, at man i fortættet form kan møde mange af nutidens centrale udfordringer, hvad angår forholdet mellem videnskab og samfund, inden for bioteknologien. I de seneste fem år er jeg igen og igen, i Danmark og i internationale sammenhænge, blevet konfronteret med den opfattelse, at offentlig modstand mod gensplejtede planter og fødevarer skyldes kyniske journalister og græsrodsorganisationer, der lever af at sælge skræk og rædsel til offentligheden. Tankegangen er, at i *virkeligheden* skyldes modstanden bare, at folk ved for lidt om det videnskabelige. Derfor skal ’gode’ journalister belæres af bioteknologiske forskere om, hvordan tingene faktisk forholder sig, og dette skal de så sprede til andre journalister, der skal sprede det til den uvidende offentlighed. Og så vil den politiske uenighed fordampe som dug for solen, og bevillingsstrømmene vil atter flyde til den bioteknologiske forskning. Med andre ord: Antagelsen er, at der slet ikke er nogen politisk uenighed. Folk har bare ikke forstået det videnskabelige”, siger hun og kommenterer:

“Bindingen til det kommercielle har mærkeligt nok ikke stimuleret en øget tilbøjelighed til at overveje sine egne begrænsninger. Snarere tværtimod.”

Oprustning af journalistikken

Ifølge Gitte Meyers erfaring er det en udbredt opfattelse blandt journalister

Gitte Meyer vil have et opgør med den traditionelle opfattelse: At videnskaben er vandet, journalisten er sprederen og planten er den tørstige offentlighed

(og andre), at videnskabeligt stof er særligt vanskeligt stof:

“Mens journalister med krum hals kaster sig ud i at redegøre for komplicerede finanslove og arbejdsmarkedslove, så opfattes det videnskabelige som så svært, at de afholder sig fra at spørge kritisk, fordi de er sikre på, at de mangler forudsætningerne. Journalisten gør sig i udgangspunktet til intellektuel undersåt og accepterer det specialiserede perspektiv som sit eget. Og dermed er det umuligt at bidrage ligeværdigt til samtalen.”

Videnskabens teknikker kan virke overvældende, og det er væsentligt at kende videnskabens og et fags principper og antagelser for at kunne indgå i en erkendelsesdiskussion:

“Men det er ikke et krav til journalisten, at hun skal forstå og kende forskningen på samme måde som forskeren, og det er ikke et handicap, at hun ikke kan det. Tværtimod er det netop ved at besidde et andet perspektiv og ved at kunne spørge på andre niveauer end de rent tekniske, at hun har mulighed for at bidrage til samtalen, såvel fra person til person som i det offentlige rum.”

Politisering?

“Jeg insisterer blot på, at journalistens opgave i forhold til forskningsbaseret viden er at trække den ind i den samfundsmæssige virkelighed. Og jeg tror, at alle er bedst tjent med, at vi erkender, at som journalister befinder vi os ikke uden for samfundet, når vi gør det. Vi står ikke udenfor som objektive tilskuere. Vi indgår i diskussionen. Kun ved at erkende dette har vi mulighed for at bestræbe os på at være upartiske, at tjene selve diskussionen og ikke den ene eller den anden part”, siger den

nykårede ph.d.’er.

Nogle vil beskyldte hende for ’at politisere’?

“Hvis man med ’politisere’ mener at lægge op til kritisk debat, så er det rigtigt. Hvis man derimod mener, at det drejer som at være partisan på vegne af den ene eller den anden interessegruppe, så er det aldeles forkert. Nutildags er det hyppigt på den sidstnævnte måde, man bruger betegnelserne ’politik’ og ’politisering’. Vi har brug for politisk journalistik, der spørger, hvilken rolle videnskaben spiller, hvilke sammenhænge den indgår i, hvordan videnskaben har indflydelse på vores liv, og hvordan den skal have indflydelse på vores liv”, siger hun.

Er afhandlingen en status eller et selvopgør efter mange års virke som ’videnskabsjournalist’?

“Dette er lidt trekantet. Som led i arbejdet med min afhandling gik det efterhånden op for mig, hvad der normalt lægges i betegnelsen ’videnskabsjournalist’. Sådan en ’journalist’ har jeg aldrig ønsket at være. Men jeg har et kvart århundredes journalistisk praksis bag mig, og hovedparten af tiden har jeg beskæftiget mig med forskning, videnskab og teknologi. I de sidste af disse år følte jeg mig i tiltagende grad snøret ind i en snæver rolle med dertil hørende konventioner. Der blev stillet krav om dybt kedsommeligt, standardiseret journalistik. Jeg kom ud for en grøn redaktionssekretær, der spurgte, om jeg ikke kunne skrive en ’lidt mere normal historie’. Så er det, at man må begynde at tænke over, hvad man laver. I den forstand er det et opgør med en rolle, man vil presse mig ind i, ja.”

'Varm luft -industrien'

Professor Bøje Larsen provokerede sidste efterår til en hidsig debat om en projektkultur, hvor der loves mere end der kan holdes. Nu er Learning Lab blevet evalueret - og professoren mener sin tese bekræftet

"Bagefter har jeg da lært, at det ikke er omkostningsfrit at problematisere forskningsverdenen og kolleger. Jeg havde håbet, at nogle ville kritisere vores hovedteser og ikke vores hæderlighed. Nogle gik jo ud og beskyldte os for snyd og fusk og underlødighed".

Professor Bøje Larsen og en kollega udgav i efteråret 2003 bogen "På en bølge af begejstring", der var et studie i, hvordan projektstartere og forskere får deres projekter i søen og finder sponsorer. Heri beskrev han 'lyrikfristelsen', når forskere fylder *plusord* på deres forskningsansøgninger for at sælge sig. Konkurrencen om gunst og bevillinger er så stor, at projektstartere fristes til at *oversælge* sig gennem spektakulære eller løfterige perspektiver (se FORSKERforum 168-169 /2003).

Igennem tre cases – Learning Lab Denmark, Center for Ledelse og Kaospiloterne – beskrev han, hvordan en velformuleret og tidsrigtig retorik søsatte disse tre projekter. "Intellektuelle reklameagenter" lød karakteristikken af fx Learning Lab, når nogle journalister oversatte bogens budskab. Andre snakkede om "varm-luft- industrien". Og så var fanden løs:

"Jeg blev overrasket over de aggressive reaktioner. Nogle opfattede kritikken - måske som den var blevet oversat i pressen - som stærkt personlig og ikke som en udpegning af et strukturelt problem. De gik efter struben på os. Jeg forstod ikke dengang, hvor provokerende og usædvanlig vores kritik var. Men det er nok usædvanligt, at forskere kritiserer andre forskere. Det er følsomt og tabu, når man problematiserer andres forskningsbevillinger. Så bliver man en trussel".

Skræmmende reaktion på kritik

Han er ked af, at debatten blev så følelsesladet og personlig. Og han mener, at det er skudt over målet, når nogle påstår, at kritikken i hans og kollegaens bog bevirkede, at Kaospiloterne røg af finansloven for 2004. Det havde Dansk Folkeparti nok gjort alligevel, for Kaospiloterne havde dengang ikke et godt image i mange kredse på grund af for store gab mellem ord og virkelighed, mener han. Det image ændrede sig, da de fik frataget bevillingen - hvorefter piloterne blev et progressivt samlingspunkt.

Det var store kræfter, der blev udløst med kritikken. De tre kritiserede institutioner gik til modangreb og skrev bl.a. et brev til Handelshøjskolens rek-

tor med krav om, at højskolen skulle trække bogen tilbage.

"Kravet om tilbagetrækning var da et skræmmende krav i en fri akademisk verden. Er det nu institutioner, som skal vurdere, om bøger skal trykkes? Efter at have set nærmere på bogen, ville Handelshøjskolen ikke trække den tilbage. Men vi måtte da stille til "kammeratlig samtale" hos dekan og rektor om sagen – jeg vil dog gerne understrege, at den samtale ikke havde tjenstlig karakter med påtaler eller advarsler. Der blev ikke sagt: *Fy-fy, det må du ikke*. Vi havde en fordragelig snak om emnet og om omgang med kvalitativt materiale - bogen byggede bl.a. på kvalitative interviews med nøgleaktører", fortæller Bøje Larsen - der da også sammen med sin kollega har fået en ny bog antaget til udgivelse på det samme handelshøjskoleforlag.

Aktuel evaluering af Learning Lab

I "På en bølge af begejstring ..." blev der peget på tendenser til en projektgørelse af forskningen og til et nyt lag, en ny klasse af intellektuelle entreprenører, der kan omformulere selv små projekter til store markante, nationale satsninger.

"Begejstringsbølgen blev måske bedst beskrevet omkring Learning Lab, hvor en kritisk fornuft var koblet fra. Her var der alle de rigtige toner om 'læring, nye samarbejdsformer med omverdenen, nye måder at forske på, nye vidensbegreber, danske uddannelsesstraditioner osv.'. Det var store begejstrede ord, som kortsluttede den demokratiske beslutningsproces. De var så indlysende rigtige, at ingen kunne gå imod dem eller gik imod dem. Men det interessante er så nu, om de kan leve op til visionerne", spørger han.

Nogle svar skulle findes i en evaluering af Learning Lab fra september. Her hedder det, at ud fra *konventionelle* kriterier, så er LLDs akademiske performance - målt både på publikationer i kvalitetstidsskrifter med refereesystem og i andre medier - ikke imponerende ("*is not an impressive one*"). Også antallet af konferencepapers er under, hvad der måtte forventes, siges det i evalueringen.

Moralsk snyd, når løfter og resultat ikke holdes op mod hinanden

Bøje Larsen vil ikke kritisere Learning Labs akademiske performance, for han anerkender, at det kræver tid for en ny institution at slå igennem. Men

han påtaler en manglende realisme i projektoplægget. Han gør endvidere opmærksom på, at evalueringen ikke måler på Learning Labs vision, som man solgte sig på, bl.a. at man inden for 5 år skulle blive "*en internationalt førende forsknings- og udviklingsinstitution*", der skal "*bringe Danmark i front*" m.m. Evalueringen – gennemført af professor Morten Levin fra Norge – er ikke gennemført på de visioner, der udløste LLDs etablering. Evalueringen har end ikke kritiske overvejelser over, *hvilke kriterier*, der burde lægges til grund for evalueringen.

"Jeg vil gerne understrege, at jeg ikke går efter LLD. Men jeg vil have lov til at påpege den form for moralsk snyd, hvor LLDs idemænd først kan få bevillinger på at formulere meget vidtrækkende og udiskuterede løfter, og så bagefter evalueres på meget mere beskedne kriterier som andre forskningsinstitutioner - hvilket de så i øvrigt heller ikke lever op til", siger Bøje Larsen.

"Det bekræfter jo ganske det uheldige i det 'projektsamfund', som vi beskrev. Problemet er, at ingen bliver holdt ansvarlig for de store armbevægelser og overslag. Ingen kræver realisme ind i projektmageriet. Nogle har sagt til os, at vi lever i en 'lyrikkultur', for hvis man er realistiske i projektstartfasen, så får man ikke penge! Men er det virkelig sådan en kultur, vi ønsker, hvor vi på forhånd ved, at løfter og performance ikke har noget med hinanden at gøre", spørger Bøje Larsen.

Learning Lab: Realistiske evalueringskriterier

Chefen for Learning Lab føler sig dog ikke truffet af Bøje Larsens kritik:

"Der var ganske rigtigt store visioner om etableringen af Learning Lab i 1999, hvor citaterne stammer fra. Forestillingerne dengang – for min tid – var, at centret skulle etableres på en bevilling i størrelsesordenen 200-500 mio. kr. Centret blev så realiseret på en bevilling på 20 mio. kr. Evalueringskriterierne blev derfor sat i forhold til den udviklingskontrakt, som er indgået med Videnskabsministeriet og ikke de oprindelige visioner. Hvidbogens visioner var retningsgivende, men ikke normgivende for udviklingskontrakten", forklarer Hans Siggaard Jensen.

Han siger, at det er et politisk spørgsmål om Learning Lab overhovedet var etableret, hvis ikke de oprindelige visioner havde været så store:

”I den forstand har Bøje Larsen da ret i, at projekter formuleres på store visioner. Men når projekterne skal evalueres skal det altså gøres ud fra en realistisk vurdering af, hvad man kan få for den givne bevilling”.

Den kollegiale kritiks form

Bøje Larsen: ”Lyrikkulturen er et problem for folk, som skriver almindelige ansøgninger, når andre får gevinst ved at lave urealistiske overslag. Erkendelse kommer ikke på kommando, så derfor er det svært at love alt for meget inden for forskningen. Der må en større realisme ind i ansøgningsfasen, så vi ikke får et uforpligtende ’løftesamfund’, hvor det er nok at fyre nogle inspire-rede ord af om nye videnskabsformer og samspilsformer mellem forskning og erhvervsliv o.lign.”, slutter professoren sin faglige opfordring til miljøet.

Da sagen var mest ophedet: Learning Lab-direktør Siggaard (tv) mødtes med professor Bøje Larsen, ved et debatmøde på Handelshøjskolen i København d. 2. oktober 2003

Men hvad har Bøje Larsen så lært om at problematisere mekanismer og kolleger i forskersamfundet?

”Evalueringsrapporten bekræfter jo, at vores ærinde var rigtigt”, svarer han. ”Og du får mig ikke til at indrømme, at vi begik større fejl med konsekvenser for vores analyse. Men jeg har nok lært at være mere pæn og forsigtig i formen.

Vi var nok for frække og journalistiske i formen. Det skulle provokere til en debat, som dog tog opmærksomheden fra det centrale. I dag ville vi nok ikke formulere os helt på samme måde, men essensen ville stort set være det samme”.

jo

Sander: 'En tilståelsessag

Fem professorer kom i den politiske vridemaskine i sommer, da de skrev en kritisk kronik

I juni skrev fem vel anskrevne professorer et opråb om det uheldige i den nuværende taksameterstyring (*”Disneyland er et dårligt forbillede”*, Politiken d. 9. juni). Det skabte en del røre:

”Vi følte os rimeligt trygge ved, at vi ikke kunne røres på vores formelle argumentation, men jeg havde ikke tænkt på, at det kunne være personligt risikabelt at blive draget ind i en politisk diskussion. Videnskabsministerens reaktion var langt skarpere end jeg havde forudset. Jeg havde ikke forventet, at ministeren uden videre stemplede os for at have begået tjenestefejl, fordi vi havde påpeget nogle uheldige konsekvenser af systemet”, fortæller **engelsk-professor Peter Harder** om efterspillet.

Han oplevede, at deres kritik var ubekvem for det politiske system og at der skulle lægges låg på:

”Vi havde tilladt at sige det unævnelige – at taksametersystemet giver kvalitetsproblemer. Og vi var fem professorer, som de ikke bare kunne vifte af”.

Sander: En tilståelsessag

Professoren duellerede efter kronikken med videnskabsminister Helge Sander

i DR2's Deadline. Her omtalte ministeren sagen som ”en tilståelsessag”, hvorved han antydede, at rektorer burde kalde dem til orden.

”Ministeren fremlagde sagen som vores personlige problem; vi handlede i strid med vores tjenstlige forpligtelser, når vi blot så til, mens uddannelsernes kvalitet blev forringet – uden at han diskuterede vores sammenkædning med taksameterbevillingernes fald”, erindrer Harder.

”Sander behandlede det som en ’tilståelsessag’, som om vi havde taget af kassen. Nogle blev foragede på mine vegne over beskyldningerne, men jeg afholdt mig fra at argumentere på hans præmisser. Jeg kørte en knastør linie, der handlede om, at når økonomien skrider, så får det alt andet lige konsekvenser for kvaliteten. Men det ville ministeren ikke høre tale om”.

Ingen spanking hos Linda

Efterfølgende indbød rektor Linda Nielsen de tre involverede KU-professorer. Hun blev (i Politiken) spurgt, om de stod til *spanking*, hvilket hun afviste ved at henvise til, at man jo

ikke skal skælde ud på dem, som peger på problemer. Hun ville gerne sætte sig nærmere ind i synspunkterne bag kronikken og i de problemer, som de pegede på.

”Vi fik masser af sympatimails fra folk i systemet, som gav os ret og som var glade for at vi turde stå frem i offentligheden. Og det synes jeg er lidt skræmmende, når folk holder sig tilbage”, siger Peter Harder med henvisning til, at i USA er polariseringen og den politiske meningsstyring så stærk, at ingen i højere positioner tør stå frem i offentligheden med politisk *in-oppo-tune* synspunkter.

”Der er en klar tendens til at der gribes hårdhændet ind over for ubekvemme fakta. Sådan et klima skal vi jo ikke have herhjemme”.

jo

'Min ære, den kan jeg ikke give

På et institut på DTU verserede i forsommeren en ubehagelig konflikt, som udsprang gensidig mistillid og af dårlig leder og en forsker. Lederen vandt og forskeren blev fyret og bortvist – med voldsomme personlige omkostninger

Sergio Quinones-Cisneros siger lige ud, at han er en bitter mand. FORSKERforum træffer ham en kold novemberdag i hans lejede hus i Hørsholm, hvor hans kone og to børn på tre og fem år bor. Han – der stammer fra Mexiko – er hjemme på weekend fra det job, han har fået på et universitet i Tyskland, og han har en historie at fortælle.

”Jeg er meget bitter. En sag som denne forgifter dit liv, du mister troen på det gode i folk, når du oplever, at folk opfører sig så uhæderligt og råddent,” siger han over kaffen.

Fra 1999 til maj i år arbejdede han som lektor på Institut for Kemiteknik på DTU, men en lang række akademiske og personlige fejder med gruppeleder, professor Erling Stenby og institutleder Kim Dam-Johansen, mandede i 2004 ud i en fyring. Ifølge Quinones-Cisneros efter, at han havde været genstand for bagvaskelse og efter at hans forskningsresultater var blevet stjålet. Han oplever at have været udsat for *et terrorregime* – med ledere, der er vant til at deres ansatte gør, som der bliver sagt – uanset om det er ulovligt.

Dårlig personlig kemi

Sagen handler angiveligt om tyveri af forskningsresultater, bagvaskelse, en krænkelse. Den handler måske om kulturforskelle mellem en DTU-ledelsesstil og et sydlandsk temperament. Men den handler helt sikkert om dårlig personlig kemi mellem en leder og en forsker. Og som i de fleste sager er der sikkert fejl på begge sider, men systemet kunne ikke forlige dem.

Ingen på DTU har ønsket at kommentere sagen. Modparten – professor Erling Stenby – vil ikke udtale sig. Tillidstillidsrepræsentant Peter Szabo vil kun sige, at sagen har været præget af misforståelser, og at begge parter har haft svært ved at trække i land. IDA (Ingeniørforeningen i Danmark) vil heller ikke kommentere sagen.

Denne *'miljøbeskrivelse'* er derfor Sergios version af, hvad der skete i Institut for Kemitekniks forskningsgruppe i de seneste år. Og det er en grum historie.

Afvist til lektorat – uden begrundelse

Han blev ansat i 1999 som projektansat i forskningsgruppen IVC-SEP på et EU-projekt, senere på et projekt sponsoreret af Elf og senest på et projekt sponsoreret af STVF og DONG. De første par år gik det ganske godt, og Sergio havde held til at rejse så mange

penge, så hans egen ansættelse blev sikret frem til 2005.

Konflikten tog sit afsæt i efteråret 2001, hvor der var slået tre lektorater op. Sergio trivedes i København, han havde fået et barn og et nyt var på vej, så han var interesseret, da Erling Stenby opfordrede ham til at søge. Ifølge Stenby var der allerede en stærk kandidat til stillingen i IVC-SEP, men han opfordrede Sergio til at søge stillingen i den anden forskningsgruppe, CAPEC.

Da Sergio bad om en begrundelse for, at han ikke blev indkaldt til samtale om et lektorat, fik han at vide af rektor Lars Pallesen, at han ikke havde ret til at få at vide, hvorfor han ikke var kvalificeret

”Stenby sagde, at jeg bare kunne søge stillingen i CAPEC, få den, og så flytte tilbage til IVC-SEP. Men jeg synes, det var uhæderligt overfor Gani (*professor Rafiqul Gani, leder af CAPEC, red.*), at søge stillingen, få den, og bagefter flytte over i et andet center. Men jeg ville gerne have en fast stilling, og jeg ville gerne blive i Danmark. Jeg havde ikke noget problem med Gani, og gruppernes forskningsemner var snævert relaterede, så jeg sagde til Stenby: Hvis jeg får stillingen, så bliver jeg i CAPEC. Men vi kan arbejde sammen og på den måde slå bro mellem de to grupper. Stenby sagde ingenting,” fortæller han.

Sergio blev aldrig kaldt til samtale om jobbet, og da han senere – sammen med en anden kandidat, der følte sig unfair behandlet – bad om en begrundelse, fik de at vide af rektor Lars Pallesen, at de ikke havde ret til at vide, hvorfor de ikke var kvalificerede.

Afvist som ph.d.-vejleder

Denne situation var sikkert afsættet for det personligt elendige forhold, Stenby og Sergio, udviklede.

”Selvfølgelig var det skuffende, for processen var inkonsistent. Men jeg ville ikke slås, jeg havde masser af penge fra eksterne kilder og havde min forskning finansieret tre år frem. Det gav ikke mening, at de ikke ville have mig til at undervise, for tidligere var jeg blevet valgt til årets underviser på Universitetet i Minnesota. Men jeg koncentrerede mig om min forskning.”

Anden konflikt opstod, da Sergio umiddelbart efter afslaget havde fået

penge til at ansætte en ny, argentinsk ph.d.-studerende. På to møder erklærede Kim Dam-Johansen og Erling Stenby, at kun fastansatte kunne være hovedvejledere.

”De sagde, at de beklagede, men at jeg stadig kunne varetage forskningen og vejledningen. Det var bare en af de fastansatte, der skulle være hovedvejleder. Med andre ord, jeg skulle lave arbejdet og en anden skulle have æren. Men det var ureglementeret så jeg fastholdt, at jeg ville være vejleder – hvilket både den studerendes universitet og DTUs ph.d.-kontor accepterede. Men Kim Dam-Johansen blev meget vred.”

Ophavsret til forskning

Sammenstødet var med at gøre arbejdsklimaet dårligere. I det daglige var der flere små ting, der skurrede personligt og forskningsmæssigt i Lyngby, så Sergio involverede sig derfor i flere internationale projekter. Et år efter, i december 2003 deltog han i en konference i Barcelona, hvor han præsenterede sine teorier i kombination med en forskningsmodel (SAFT), som nogle af Erling Stenbys støtter i forskningsgruppen brugte.

Da Sergio kom hjem fra konferencen, blev han kaldt til møde på Stenbys kontor, hvor han blev bedt om at gøre rede for, hvorfor han brugte denne model.

”Han spurgte endda, hvorfor mine kollegaer i Spanien brugte denne model. Men modellen var offentligt kendt og publiceret, alle forskere kunne tage og gøre med den, hvad de ville, så hans anklager holdt ikke vand. Han prøvede at beskytte bestemte medlemmer af sin gruppe, for jeg fik ofte penge, når jeg konkurrerede med andre DTU-forskere om eksterne penge. Og han var vel bange for, at jeg nu ville løbe med nogle penge fra hans forskere. Men der var jo ingen garanti for, at hans forskere ville få pengene, hvis jeg ikke søgte – så han burde da bare være glade for, at jeg skaffede penge og overhead til instituttet,” fortæller mexikaneren.

Ærekrænkelser

Det er på dette tidspunkt, at tingene begyndte at blive *meget personlige* på Institut for Kemiteknik. I slutningen af december 2003 beder Erling Stenby mexikaneren om at flytte ud af den lejlighed, han har lejet af DTU, og som han ellers havde ret til i hele 2004. Han skulle være ude i slutningen af marts sammen med sin kone og to børn. Fa-

milien var villig til at flytte, men kunne først finde et nyt hus 1. maj. Erling Stenby lovede familien 10.000 kr. til delvist at dække flytteomkostninger, hvilket Sergio accepterede.

Hvad han til gengæld *ikke* accepterede, var den håndfæstning, han blev præsenteret for på et møde den 12. januar. Brevet indeholdt syv punkter, men det var det første punkt, som senere har kørt konflikten helt op i det røde felt. Heri skriver Erling Stenby nemlig, at Sergio Quinones-Cisneros

Sergio Quinones-Cisneros

under et møde få dage forud har fremsat upassende og personlige ("*personal and inappropriate*") bemærkninger om Stenbys kræftsygdom. Og at han havde optrådt intimiderende og respektløst overfor to sekretærer.

"Jeg blev dybt chokeret. Jeg havde på intet tidspunkt talt om hans sygdom, der var omkring 50 mennesker til det møde, og ingen hørte mig sige noget om hans helbred. Det kunne jeg ikke drømme om. Og jeg kunne aldrig drømme om at chikanere sekretærer, det handler om *min ære*. Sekretærene nægtede da også, at det var sket. Så jeg må konstatere, at Stenby løj for at hænge mig ud," siger han.

Her er sagens *hårdknude* for Sergio, der ikke under nogen omstændigheder ville acceptere at blive anklaget for den slags. Så han skrev en klage til institutlederen, Kim Dam-Johansen.

"Jeg er ikke en person, der chikanerer sekretærer eller fornærmer syge mennesker. Jeg foretrækker at blive fyret, og bevare min ære, end at blive ved med at være ansat i en stilling under så vanærende omstændigheder. Det er ydmygende og degraderende".

Men institutlederen og rektor Pallesen tog hans klage og vendte den om: De forlangte, at han gav Stenby en undskyldning for at sige, at dét Stenby anklagede ham for, var løgn!

Under tjenstlig overvågning

I den omtalte håndfæstning fra Erling Stenby stod der desuden, at Sergio

fremover skulle holde Stenby skriftligt informeret om alle sine eksterne arbejdsrelationer: Stenby forlangte at få kopi af al kommunikation via e-mail, fax og post, som Sergio havde med samarbejdspartnere og sponsorer. Erling Stenby ville have kort snor i den mexicanske forsker.

Desuden skulle Sergio indlevere en forskningsplan og implementere bestemte forskningsområder i Stenbys interesse. Men det accepterede mexikanneren ikke, for et sådant pålæg kunne kun gives af en institutleder til en fastansat og så tilhørte ens arbejde DTU. Men som projektansat er man kun ansvarlig for det projekt, der stod i kontrakten.

"Jeg lavede en god forskningsplan for det projekt, som jeg var ansat til på DTU, men jeg inkluderede ikke de andre projekter, der var i Stenbys personlige interesse. Hvad jeg lavede ud over min kontrakt, er min private sag. Men Stenby ville have mig til at stille min private forskning til rådighed for IVC-SEP. Det svarer til, at din chef forlanger at få din bil. Så jeg bad ham vise mig, hvor i min kontrakt det stod, at jeg skulle give ham det, han bad om. Men det kunne han selvfølgelig ikke."

Han sendte forskningsplanen til en uafhængig forsker - formanden for instituttets *Research Committee*, Rafiquel Gani: "Men Gani fik ikke lov af DTUs ledelse til at lave en vurdering af den forskningsplan, jeg havde afleveret."

I sidste ende var det *den ukomplette forskningsplan*, Sergio blev fyret for. Efter hans opfattelse var det det eneste punkt, hvor DTU kunne sige, at den ikke var lavet godt nok - uden at give en grund til det. Så han fik aldrig en skriftlig begrundelse, hvor der stod, hvilken forskning, der skulle have været implementeret i forskningsplanen.

Bortvist med et kvarter til at pakke

Fagforeningen IDA anbefalede, at Sergio skulle løse situationen op ved at undskylde overfor Stenby for at beholde sit job. Det ville han ikke, og hans personlige advokat rådede ham til at lade være - for en undskyldning ville være en inkriminering og er erkendelse af at have gjort noget forkert.

Han blev derefter *bortvist* af institutleder Kim Dam-Johansen den 28. maj. Han fik et kvarter til at rydde sit skrivebord, og kun med en studerendes hjælp fik han et par diplomer og nogle papirer ned i en bil, før institutlederen troppede op med universitetets vagter. Siden har han ikke sat sine ben på instituttet.

Det ironiske er, at han på det tidspunkt faktisk var mør og ville acceptere dele af Stenbys krav:

"Faktisk sad jeg den morgen, jeg blev bortvist, sammen med en studerende og arbejdede på at implementere mit private arbejde i en forskningsplan til Stenby. Det var afpresning og optrækkeri, men jeg havde givet op, fordi jeg havde en familie, og den er vigtigere end så meget andet", forklarer han. "Men under ingen omstændigheder ville jeg undskylde. Det er et spørgsmål om *principper og ære*. De kan stjæle mine penge, lejlighed, forskning og studerende. Men min ære, den kan jeg ikke give dem - af hensyn til mine børn."

Men der var ingen indrømmelser fra Stenby, og Sergio har ikke siden sat sit ben på instituttet.

I al sin afmagt

Han oplevede, at DTU agerede brutalt og uden menneskelige hensyn. Han blev hindret adgang til sin e-mail, men mailen blev ikke lukket, og instituttet fortsatte også med at modtage hans almindelige post uden at gøre afsenderne opmærksomme på, at forskeren var suspenderet. En hel del af hans kontor - men ikke alt - ankom til hans privatadresse fem måneder efter bortvisningen, i ni flyttekasser. Og kun efter at han havde meldt sagen til politiet.

I dag har arbejder han i Tyskland på en korttidskontrakt og ligger lunt i svinget til et fast job et andet sted i verden. Hvor vil han ikke offentliggøre, af frygt for chikane fra DTU. Men bortset fra den klage, han *i al sin afmagt* har indleveret til Ombudsmanden over Videnskabsministeriets passivitet og DTUs forvaltning, så er han færdig med Danmark. Når et nyt fast job er sikret, flytter familien med til udlandet, selvom børnene er opvokset i Danmark og er knyttet til deres venner.

"Mine børn elsker Danmark og det var også en af grundene til, at jeg blev og kæmpede. Men jeg vil ikke have, at mine børn vokser op med den slags værdier, som de mennesker, der nu varetager DTUs fremtid, står for. Men jeg har mødt mange dejlige danskere, og jeg håber at samfundet ved bedre," slutter han.

1. november ophørte Quinones-Cisneros' ansættelsesforhold på DTU. De 10.000 kr., han og familien var blevet lovet til flytteomkostninger, har han trods utallige rykkere ikke set noget til. Men en dag får han vel et svar fra Ombudsmanden.

International kvalitetssikring

Den norske regering har ingen planer om at indføre brugerbetaling for studerende fra den 3. verden – og så vil Norge gå foran, når det gælder "guidelines", handelsregulering med uddannelser. Ellers bliver små og fattige lande tabere

Salg af uddannelser på et åbent, liberalt marked bliver et stadig varmere tema. Nu går den norske forskningsminister, statsråd **Kristin Clemet**, forrest i et forsøg på at samordne området og afværge uheldige konsekvenser af en total frihandel.

"Faktum er, at alle lande går ind for mobilitet, at studenterne bevæger sig over landegrænser og at der allerede i dag bliver handlet med uddannelse. Der vil imidlertid opstå stigende problemer med en total ureguleret frihandel på uddannelsesområdet. Det vil små og fattige lande tabe på. De små lande vil have svært ved at konkurrere på kapacitet, og de kan tilmed have et handicap i sproget. Og de fattige lande vil ikke have penge til at sende deres studerende ud".

Den norske statsråd deltog i begyndelsen af november i et internationalt møde, hvor hun vakte opsigt ved sine advarsler mod "frihandel" med uddannelser. Hun annoncerede, at Norge vil gå forrest i forbindelse med udarbejdelse af UNESCO/OECD "guidelines for quality provision in crossborder higher education". Formålet med sådanne guidelines skal være bedst muligt at sikre en høj kvalitet og dermed lægge forhindringer i vejen for udbydere, som alene tænker i de mulige indtægter ved en fri handel uden at satse på høj kvalitet.

Clemet mener ikke, at alternativet til reguleret handel med uddannelse er fravær af handel med uddannelse, men voksende ureguleret handel: "GATS kan bidrage med sådanne reguleringer,

Statsrådet Kristin Clemet

men har ikke kompetence inden for uddannelse. Derfor må UNESCO/OECD have et mandat for at sikre kvalitet".

USA presser på for frihandel med uddannelse

Handel med uddannelser bliver stadig mere udbredt og giver sig forskellige udtryk. Den danske regering indfører fx snart studiegebyrer for tredje verdens-studerende. Det sker bl.a. som reaktion på en international konkurrence, hvor andre lande i mere eller mindre grad har indført det. I England tjener mange universiteter en stor del af deres penge på udenlandske studerende.

Det er ikke bare offentlige institutioner (universiteter), som er udbydere, men også private, kommercielle firmaer. Udbydere er mere eller mindre seriøse, og det er et voksende problem, at området ikke har fælles standarder.

WTO (World Trade Organization) er igennem GATS-aftaler (General

Agreement for Trade in Service) en drivkraft i liberalisering på verdensmarkedet. Og uddannelse opfattes her som et serviceområde på linie med telekommunikation og sundhed. Og uddannelsesområdet er blevet et varmt politisk spørgsmål i Europa i de seneste tre år.

Og der ser ud til at være flere positioner i drøftelserne. USA, Australien, New Zealand og Japan – 4 lande ud af 150 – står for en mere vidtrækkende liberalisering og frihandel. Mens de tre førstnævnte kan tillægges simple handelsmotive, fordi de eksporterer uddannelser, så lægger Japan stor vægt på en fælles kvalitetssikring.

Fælles guidelines

På uddannelsesmarkedet er der stort set frit slag for at udbyde uddannelser, af mere eller mindre defineret kvalitet. Der er i 1990'erne sket en liberalisering, så private udenlandske udbydere, fx fra USA, har fået lettere adgang til det europæiske marked. Amerikanske universiteter kan således oprette en afdeling i Danmark (under betingelse af, at "ydelse" er godkendt på det danske arbejdsmarked).

Internationale fag-organisationer (fx EI, Education International) har fremhævet, at et ureguleret frihandelsmarked ikke bare kan medføre kvalitetsforringelse (fordi udbyderen søger at tjene penge), men at også de ansattes arbejdsbetingelser risikerer at blive væsentligt forringede.

Der er dog initiativer til at regulere området. Både den liberale tænketank OECD og UNESCO lægger stor vægt på at definere rammerne for en international kvalitetssikring på uddannelsesområdet. Her diskuterer man fælles "guidelines" vedr. "cross-border-education". Hovedsigtet er at opnå enighed om minimumskrav til kvaliteten.

Landene skulle fx have incitamenter til at lave godkendelsesprocedurer for kvaliteten, uanset om udbyderen er offentlig eller privat, siger fx OECD.

Clemet: Uddannelse er en særlig tjenstydelse

Clemets besindighed kan være et forvarsel om, at stærke kræfter i de nærmeste år vil forsøge at få internationale aftaler på områder, som i dag er uregulerede og kommercialiserede. Clemets synspunkter kan virke overraskende, for hun er som konservativ medlem af den borgerlige regering i Norge. Og borgerlige regeringer går normalt ikke forrest i at gribe ind i markedskræfter.

Sander:

Private universiteter i Danmark?

Danske og udenlandske virksomheder skal have bedre mulighed for at skræddersy teknologiske topuddannelser til deres medarbejdere i Danmark. Og derfor er videnskabsminister Helge Sander (V) parat til at tage nye skridt for at styrke eliteforskningen de kommende år. Et privat universitet vil kunne "fokuserer" og "målrette" uddannelser.

"Vi skal simpelt hen blive bedre i Danmark. Derfor vil jeg ikke se bort fra muligheden for, at vi enten laver en forsøgsordning, hvor vi inddrager nogle af de miljøer, vi kender i dag, eller et privat universitet", blev Sander citeret for at

sige på Venstres årsmøde d. 21. november (i Berlingske Tidende).

Han forklarede, at Videnskabsministeriet er ved at gennemgå samspillet mellem offentlige uddannelsesinstitutioner og private virksomheder. Det kan ende med en anbefaling af, at de eksisterende muligheder for skræddersyede uddannelser styrkes, men det kan også ende med en anbefaling af, at der oprettes private institutter eller skabes et helt nyt, privat universitet. Sander fortalte ikke, om disse private universiteter skal delfinansieres af det offentlige, eller om, hvilke krav der skal stilles til en sådan privatisering.

Kom til Norge, min ven

- der fik de ikke en dansk universitetslov

”I dag er det sådan at såvel offentlige som private institutioner kan etablere sig i andre lande – det kan kun totalitære regimer hindre. Men det er nødvendigt at forstå uddannelse som en særlig serviceydelse. Det er ’et offentligt gode’, uden at man dog må afvise at private aktører også kan bidrage. WTO er eksperter på handelsregulering, men ikke på uddannelse. Derfor er det fornuftigt at bringe OECD og UNESCO i spil”, siger hun – som dog ikke vil give sit bud på, hvorledes en international regulering kunne se ud i praksis.

Norge har råd til gratisprincippet

”Der er store lande – med USA i spidsen – som kan opnå fordel ved et helt åbent og liberalt marked for uddannelser. Men det risikerer at blive ’de stærkes ret’, og det vil især være lande fra den tredje verden, som vil blive ofret. De kan blive begrænset i deres forsøg på at hæve uddannelsesniveaet og at udvikle deres egen (form for) uddannelsessystem”, siger Clemet.

Norge opfatter uddannelsesområdet som et af de steder, hvor man kan bidrage med støtte til den 3. verden.

Norge har i dag 1100 stipendiepladser til mindrebemidlede udenlandske studerende. Og i modsætning til Danmark overvejes studiegebyrer (”skolepenge”) ikke. Norge følger med i udviklingen i de lande, som arbejder med gebyrer, men Clemet indrømmer blankt, at der ikke – som fx i Danmark – er et økonomisk pres om ’indtjening’, som er med til at indføre gebyrer. Den norske stat er nemlig rig på de penge, som hentes hjem fra olien i Nordsøen.

”Norge har råd til at opretholde gratisprincippet. Men vi følger selvfølgelig med i, om gebyrer i andre lande vil påvirke studenternes adfærd, hvis Norge bliver en generøs, øde ø med gratispladser! Foreløbig synes jeg at den interessante diskussion er, hvordan vi sørger for, at det bliver de bedste udenlandske studerende, som får tilbuddet? Kommer studenterne fra lande, som det er naturligt at prioritere og som har brug for den uddannelse, Norge kan tilbyde? Vi skal ikke lave import af dårlige studenter, for så kunne pengene være brugt bedre andre steder”, siger hun og slutter.

”Den prioritering burde være en aktuel debat i Norge, men den er svær at rejse, skulle jeg hilse og sige ...”

Norge fik ikke en dansk universitetslov med eksternt flertal i bestyrelsen og udpegede ledere. De fik en bestyrelsesmodel med 4 eksterne ud af 11 i bestyrelsen, og med institutionsvalg af, om man vil vælge eller udpege ledelsen.

Den norske forskningsministers har sin forklaring på, at Norge ikke fik en ’dansk’ universitetslov:

”Det var aldrig tanken at kopiere den danske model. Norge skal finde sin egen vej”, forklarer statsråd Kristin Clemet. ”Den norske model bliver ikke med eksternt flertal i bestyrelsen, men med 4 ud af 11 eksterne – selv om jeg ikke er glad for terminologien ’eksterne’, for alle er jo universitetets folk. Og så ønsker regeringen en enhedsledelse med instruktionsstreng, hvor rektor både varetager jobbet som rektor og som direktør”.

DTU var skræmmebillede

I forskersamfundet har man en kontant forklaring:

”Mange protesterede mod politikernes forslag. Heri indgik da også, at det danske DTU var blevet et skræmmebillede med en meget topstyret og lukket organisation, med økonomiske problemer osv.”, fortæller Geir Ellingsrud, som var en af initiativtagerne til ”Professoropropet for uafhængige universitet og fri forskning”, som i sommeren 2003 samlede 4300 underskrifter mod den borgerlige norske regerings planer og som tvang politikerne til at bremse op.

”Men når vi ikke fik en ’dansk model’, skyldes det nok især, at politikerne lagde ud med et forslag om en ’tilknytningsform’, hvor universiteterne skulle frigøres fra staten og privatiseres. Og styrelsen på hvert universitet skulle helt ulogisk være selvsupplerende”, siger han. Det ekstreme forslag fik mange til at protestere på tværs af partipolitiske skel. Nogle af ’udkantsuniversiteterne’ var simpelthen bange for, at de med total autonomi ikke ville kunne overleve uden staten bag sig. Nogle frygtede for grundforskningen og forskningsfriheden.

Institutter bestemmer selv om valg eller udpegning

Nok fik Norge ikke en dansk universitetslov. Men måske var det en Pyrrhus-sejr:

”Måske, men foreløbig må vi tage de sejre, man får ...”, svarer Ellingsrud og henviser til, at der er flere elementer i en ny lovgivning, som anfægter det traditionelle selvstyre:

De enkelte enheder kan selv beslutte om de vil vælge eller udpege ledelsen. Det har nogle steder ført til, at de to studenter har allieret sig med de 4 eksterne og dermed dannet flertal for en udpeget institutledelse. På Oslo Universitet er der således forskellige styreformer, på geofag er institutlederen udpeget mens lederen på matematik – Ellingsruds fag – er valgt.

”Personligt har jeg ikke så meget imod udpegninger, så længe det er videnskabeligt velmeriterede personer som udpeges”, siger Ellingsrud.

Valgt rektor eller udpeget

I dag vælges rektor, men der er politiske kræfter, som gerne ser, at han udpeges. Ellingsrud mener dog, at rektor fortsat bør være valgt:

”Legitimiteten hos en valgt rektor er meget større, idet han udspringer af det videnskabelige, kollegiale miljø. Det er særdeles væsentligt, idet universitetet er skal være organiseret friere end et privat firma”.

Ellingsrud er meget skeptisk over for forskningsministerens forslag om, at der skal være en enhedsledelse, så rektor og direktør bliver en person, og at rektor skal ud af bestyrelsen:

”I dag rapporterer rektor til universitetet og direktøren rapporterer (økonomi) direkte til departementet. Der er en balance eller dialog mellem det faglige og det administrative. At rektor skal til at gøre begge dele svækker den faglige ledelse, han risikerer at blive mere administrativ end faglig. Det bliver en ny ledelseskultur, hvor rektor risikerer at blive embedsmand.”.

Det er forskningsministeren, statsråd Cristin Clemet ikke enig i:

”Det står jo rektor frit for at ansætte folk under sig til det økonomiske og administrative ...”

Politikeres ideologiske motiver

De norske politikere har flere motiver til at reformere de norske universiteter, mener matematikprofessoren. Dels retfærdiggørelses-problemet: at det er svært at forklare befolkningen det særlige ved videnskabelige arbejdsmetoder og nødvendigheden af stor selvstændighed i forskningen og undervisningen.

”Og dels er det altså en del ideologisk bestemt. Der er kræfter, som vil reformere den statslige sektor. De vil have effektivisering, styring og kontrol – også på universiteterne”.

Bilen står stille ...

Sagen om den bilordning, som DTU- rektor Lars Pallesen fik stillet ulovligt til rådighed er foreløbig parkeret.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har *smølet* med sagsbehandlingen i over to måneder, så FORSKERforum kan ikke bringe styrelsens svar på sagens selskabsretlige spørgsmål:

Flere juraprofessorer har kaldt det i åbenlys strid med lovgivningen, at DTU-tilknyttede, erhvervsdrivende selskab, IPU, deltog i konstruktionen

af Pallesens bilordning. En sådan sammenkædning er nemlig i strid med selskabslovgivningen, hvis der ikke er reel uafhængighed mellem et selskab og dets stifter.

Der er samtidig centrale habilitets-spørgsmål i sagen. Rektor Pallesen er

klærede sig således inhabil under IPU- bestyrelsens behandling af sagen, men de menige IPU-bestyrelsesmedlemmer er Pallesens underordnede i det daglige, hvorfor der kan stilles tvivl om deres reelle uafhængighed i bestyrelsen.

jø

LÆSERBREV

Christen Sørensen: De falske melodier på SDU

Flere har spurgt mig: kan det virkelig være rigtigt, hvad FORSKERforum gengav om forholdene på SDU i novembernummeret. Det er desværre ikke rigtigt – virkeligheden er meget værre!

For det første er det ikke rigtigt, at man skal være placeret på Økonomisk Institut i Odense for at være fagansvarlig i et nationaløkonomisk fag, som dekan Bjarne G. Sørensen giver udtryk for. Fagansvaret i det helt centrale nationaløkonomiske fag, Makroøkonomi 1, er således placeret hos en ansat på Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi – i Esbjerg.

For det andet forholder han sig ikke til, at han har brudt sit løfte om, at der ingen ændringer i ville ske i hverken mit stillingsindhold eller arbejdsvilkår, da han tvangsforflyttede mig. Han har heller aldrig givet mig en nærmere begrundelse for flytningen ud over at jeg – udokumenteret – skulle være ”en belastning for det psykiske arbejdsmiljø” på Økonomisk Institut.

For det tredje har han deltaget i mistænkeliggørelsen af, at jeg kunne have brugt/stjålet af universitetets ressourcer (brevpapir, sekretærbistand m.m.) til private formål, hvilket jeg ikke har gjort. Men han afviser efterfølgende at

undersøge andre - dokumenterede - tilfælde, der indebærer anvendelse af universitetets ressourcer til private formål. Det var nemlig hvad de personer bag den meget kritisable rapport om Fyns erhvervsudvikling gjorde sig skyldig i. De tre personer var tilfældigvis dem, som opfordrede dekanen til at undersøge mine forhold, da jeg kritiserede deres private konsulentrapport. Mens dekanen var meget ivrig for at undersøge mig, men ikke kunne finde noget at udsætte, så vil han pludselig ikke gennemføre den samme undersøgelse på de tre!

Dekanens forvaltning er særdeles problematisk praksis, som jeg klagede over til universitetet og til Videnskabsministeriet. Klagerne blev rutinemæssigt afvist og derfor måtte jeg indbringe sagen for Ombudsmanden.

Dekanen ville heller ikke gribe ind over for institutleder Niels Nannerups groft personlige og urigtige påstande om bl.a. min arbejdsindsats. Med sin passivitet bifaldt han institutlederens mistænkeliggørelse (og den sag kører nu som en injuriersag mod Nannerup ved byretten i Odense, for jeg vil ikke finde mig i så grove beskyldninger).

Dekanen synger falske melodier.

Han ser det tilsyneladende som sin opgave at beskytte bestemte personer og interesser frem for at behandle problemer upartisk og objektivt. Og de nævnte eksempler er ikke en udtømmende liste over dekan Bjarne G. Sørensens tvivlsomme virke, og jeg forstår ikke, hvordan Bjarne G. Sørensen kan være dekan ved et universitet.

Desværre har rektor Jens Oddershede glimret ved sin passivitet og har tilmed bidraget lystigt til sagens hårdknude ved flere gange at fremsætte urigtige påstande. Rektor synger også falske melodier, når han hævder, at jeg bryder en aftale om ikke at kritisere kollegers forskning. Det er jo absurd, når han faktisk sætter sig til at forsvare de tres private bijobberi med erhvervsudviklingsrapporten over for min berettigede faglige kritik af rapporten. Hvorfor sagde/siger Rektor ikke bare, at konsulentrapporten er de tres personlige ansvar og ikke universitetets? Man kan have en grum mistanke om, at Oddershede er mere interesseret i at beskytte tre fremtrædende folk på et institut på bekostning af et anstændigt fagligt diskuteret miljø.

Professor Christen Sørensen, SDU.

Dekanen: Urigtige påstande gentaget

I et læserbrev i Forskerforum har Christen Sørensen gjort sig til dommer over, hvorvidt rektor Jens Oddershede og undertegnede synger falsk. Ret beset rammer han for mit vedkommende plet: jeg har ikke en tone skabt i livet – desværre. Men at bruge billedet i forbindelse med mit virke som dekan for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet er for langt ude.

Basalt set er Christen Sørensens indlæg af en sådan karakter, at det alene efterlader et enkelt spørgsmål, nemlig det betimelige i, at det er Christen Sørensen, der har anlagt en injuriersag. Men det vil dommen i byretten i Odense vise.

I læserbrevet er der mange påstande,

som jeg af gode grunde ikke kan kommentere på. Den asymmetri må en leder altid leve med. Det skal blot fastslås, at fordi en urigtig påstand gentages mange gange, bliver den ikke korrekt.

Jeg skal dog tillade mig at kommentere på beskyldningen om at tolerere privat brug af universitetets ressourcer. Det er ganske enkelt ikke korrekt, at jeg har beskyldt Christen Sørensen for at have stjålet af brevpapir, sekretærbistand m.v. Jeg har alene forespurgt, hvorvidt et givet møde var universitært eller privat. Det krævede tre anmodninger, inden Christen Sørensen fandt ud af, at mødet var et led i sit arbejde som professor ved universitetet, hvilket jeg

tog til efterretning.

Påstanden om, at jeg har tilladt andre at bruge universitetets ressourcer til et ikke universitært formål er ligeledes ikke korrekt. Der er mig bekendt alene tale om, at tre medarbejdere har sendt et enkelt brev på et universitets brevpapir. Det har jeg talt med de pågældende om, og en større ”straffesag” ville være helt ude af proportioner. Det ville i den forbindelse være spændende at høre, hvorvidt Christen Sørensen kan sige sig fri for i enkelte tilfælde at have brugt arbejdspladsens ressourcer til et ikke-universitært formål?

Bjarne G. Sørensen, dekan

3 gode råd til ph.d-stipendiater

Hvis det går galt i et ph.d-forløb, så er det næsten altid i kommunikationen mellem vejlederen og den studerende. Men man kan faktisk godt aftale regler for god kommunikation

Lav klare aftaler med din vejleder. Det er det bedste råd, man kan give en nyoptaget ph.d-studerende. Man skal aftale, hvor tit man skal mødes, hvad man forventer af hinanden, hvordan kritikken skal gives og senere - når der skal læses manuskripter; hvor længe svarfristerne skal være. **Annette Kjær Ersbøll**, der er lektor ved Institut for Produktionsdyr og Heste, KVL og studieleder for ph.d.-uddannelsen på KVL, har erfaring for, at dårlige ph.d.-forløb næsten altid bunder i uklar kommunikation.

Gode råd til ph.d'er:

Lav aftaler med din vejleder om:

- hvor ofte I skal ses
- hvordan kritikken skal gives
- hvordan uddannelsesplanen skal udfærdiges
- præcist hvornår kurser og dataindsamling skal ske
- hvornår artikler og den endelige afhandling skal skrives
- hvornår I skal mødes til evaluering, for eksempel halvårligt

Og indse at:

- alle ph.d-studerende har op- og nedture
- kritik er en del af projektet
- det er god træning at skrive artikler
- det er godt med ph.d-netværk, for eksempel i forskerskoler
- det er godt med et udlandsophold ved et andet universitet eller forskningsinstitution
- det også er sundt af og til at komme væk fra bøgerne

”Når det går galt, er det ofte helt elementære forhold, det drejer sig om; kommunikation, gensidig respekt, kemi – som i andre af livets forhold. Derfor er det utrolig vigtigt at komme godt fra start, og få en god kommunikation med sin vejleder. Og den ph.d.-studerende har et stort ansvar for at sikre, at de tre år bliver planlagt ordentligt for at gå godt,” siger hun.

1. Klare aftaler

KVL har rundt regnet 400 ph.d-studerende på deres forskellige uddannelser.

Institutionen har lavet et idé-katalog til både de ph.d.-studerende og vejledere, der udpeger de områder, man skal være mest opmærksom på.

Ordentlig kommunikation med vejlederen indebærer for eksempel, at man helt klart ved, hvornår man skal se hinanden igen.

”I starten bør man aftale mødehyppighed, så man har møder hver uge eller hver 14. dag. Det er meget forskelligt fra person til person, men det er vigtigt at lægge sig fast på fra starten. Der kan være perioder, hvor den studerende indsamler data, hvor der ikke er behov for så hyppige møder. Men man skal altid vide, hvornår man skal ses igen – og man må gerne planlægge møder langt ud i fremtiden, så man har aftalerne i sin kalender.”

2. Ikke for mange kurser

Efter det første halve år af ph.d.-forløbet skal den endelige uddannelsesplan ligge fast på KVL. Der skal være en klar tidsplan for, hvornår man skal tage kurser, hvornår der skal ske dataindsamling, hvornår der skal skrives publikationer, og hvornår den enkelte afhandling skal skrives. Tiden skal deles op i mindre enheder, så projektet bliver mere overskueligt.

”Man skal passe på, at de studerende ikke bruger for meget tid på kurser. Man skal tage kurser, der svarer til et halvt år (30 ECTS points), og bruger man mere tid på det, så går det fra projektet. Så hvis den studerende synes, at der er meget spændende kurser udover det, så skal man meget nøje vurdere, om det vitterlig er så relevant,” siger Annette Kjær Ersbøll.

3. Aftal hvordan kritik serveres

I forbindelse med den indledende samtale med vejlederen er det også en god idé at tale om, hvordan kritik skal serveres. Nogle studerende kan løbe sur i, at forholdet mellem de to parter næsten kun handler om at få kritik - og det er let at tage kritik meget personligt.

”Nogle vejledere kan selv fornemme, hvordan kritikken skal serveres, men det er alligevel vigtigt, at den studerende selv siger, hvordan vedkommende vil have det. Nogle vil måske have det pakket lidt ind, andre lige på og hårdt. Og det er bedre at snakke om før end siden, hvor det måske er kørt lidt skævt,” siger hun.

”Specielt er det vanskeligt, hvis vejlederen og den studerende ikke kender hinanden særligt godt. Men selv

Det vigtigste i et ph.d.-forløb er, at stipendiaten og vejlederen finder ud af at danse med hinanden ...

om man eventuelt kender hinanden fra kandidatspecialet, er det alligevel vigtigt at få talt om, hvordan det skal køre – og ikke bare fortsætte ud af det samme spor.”

Relationen ændrer sig

Hun gør også opmærksom på, at forholdet kommer til at ændre sig undervejs. I starten er vejlederen den store autoritet, men efterhånden oparbejder den studerende en ekspertise på feltet, som måske kan ændre forholdet.

”Selvfølgelig skal vejlederne være opmærksomme på det og kunne indse det. Men de studerende skal også vide, at de i starten kan få en meget direkte vejledning og læring, men senere bliver det dem, der har viden og overblik. Og så kan vejlederen stadig hjælpe, men måske ikke give helt så nøglefærdige løsninger som i starten,” slutter hun.

Universitetets uskrevne love

To svenske etnografer har skrevet en bog om universitetets indre liv. De konkluderer, at mange uskrevne koder skaber utryghed. Og at det kræver generøsitet af de gamle forskere at ændre det

Universitetet er et barsk miljø, præget af paradokser. Det er himmel og helvede, tradition og fornyelse, konkurrence og samarbejde. Det avler bitterhed og glæde. Det modsætningsfyldte liv er imidlertid ikke noget, man taler åbent om.

”Derfor er der mange uskrevne koder for, hvordan man taler og skriver og omgås de andre. De uskrevne felter er tabuer, og for at leve med dem kræves der stor selvkontrol af forskerne. Op- og nedture taler man ikke åbent om. Det er svært at erkende og vise både stolthed og skam, glæde og vrede i et miljø, som er bygget på fornuftstro og rationalitet”, siger etnografiprofessor **Orvar Löfgren**, som er en af forfatterne til en ny bog om universitetets indre liv.

Professoren appellerer til, at miljøet må synliggøre de uskrevne regler. Det uudsigte må formuleres. Kreativ forskning skabes nemlig i trygge miljøer.

”At skabe et godt forskningsmiljø kræver tryghed og generøsitet. De, som har den formelle eller uformelle magt, holder facaden og definerer atmosfæren. De ved, hvordan systemet fungerer, og det giver et ’overtag’, som de ikke gerne giver fra sig. Top-personerne i et miljø må vove at gå foran, og det kræver mod, at sætte sin position på spil ved at vise usikkerhed. Unge i miljøet oplever nemlig ofte en stor skråsikkerhed hos de gamle. Og de oplever det som utroligt befriende, når en professor åbent tvivler på sin kompetence - hvilket kræver generøsitet”.

De gamles hjemmeblindhed

Miljøer er ofte sandet til i en ”hjemmeblindhed”. De gamle kender koderne, som er reflekser og rutiner, en del af et kultur-mønster:

”De gamle tager ordenen for givet; opdager ofte ikke, at de er ganske dominerende og prægende personer, at der nok er en uformel stil, men at der under den ligger nogle usynlige magthierarkier. De siger, at godt nok er jeg boss, ’but I’m still one of the boys’. Hermed overser den gamle, at især de yngre lægger utrolig vægt på signaler og markeringer: Hvad der siges, hvordan det siges, hvem der tales med, osv. Dermed er de gamles tro på det uhierarkiske en illusion”, siger Löfgren. ”De gamle skal altså huske på, hvor magtfuldkomne, de kan virke - og tillade sig at demonstrere egen usikkerhed. De skal også indrømme, at de ikke fik antaget en artikel.”

De unge kan imidlertid også modvirke usikkerheden:

Omslaget er en installation med et kohoved-skelet: ”HOMO ACADEMICUS. Udrydningstruet og sky art, delvis i familie med den mere livskraftige HOMO SAPIENS. Ernærer sig især med særtryk og fodnoter, optræder sjældent i flok, trives bedst i skygge”

”De skal først og fremmest tale med hinanden, så man skaber et kollektiv, der tør stille spørgsmål, udfordre den herskende tankegang og hierarkiet. Man skal jo tænke på, at forskningsgenembrud, forbedring af arbejdsvilkår osv. stort set altid sættes i gang nedefra.”

Råd: Tal åbent om det uformelle

De to etnografers beskrivelse beskriver universitetets liv under den pæne og formelle overflade. Den beskriver de negative elementer, men det er ikke en ’overlevelses håndbog’. FORSKERforum fik dog Orvar Löfgren til at give sine tre bedste råd til universitetsfolket:

1. Tal åbent om de uformelle værdier og bedømmelser. Universitetet er meget konkurrencepræget og folk er altid under eksamination. Det sker i høj grad gennem uformelle ’rankinger’ og hierarkier og bedømmelser og de skal afmystificeres ved, at der tales om dem.

2. Tag konflikter åbent, når de opstår. Det er forbavsende, så god folks hukkommelse er, når det gælder år gamle konflikter, dårlige anmeldelser eller kritiske bemærkninger. Det gælder om at få afsluttet den slags uproduktive konflikter, som ellers bliver en kilde til personlig og miljømæssig forbitrelse. Det hjælper at tage konflikten her og nu, selv om det ikke er en patentmedicin.

3. Underdriv ikke at rose og give feedback. Mens den direkte og især indirekte kritik er hyppig - ofte afleveret i en syrlig, ironisk eller distanceret form - så er der utrolig lidt tradition for ros. Men akademikere er enormt angst for at blive glemte eller ignoreret. Deres selvfølelse er stærkt knyttet til deres præstation, så det er utrolig vigtigt for personer og for afslappede miljøer, at man giver hinanden komplimenter eller blot feedback på noget arbejde, så den enkelte får et indtryk af sin status.